

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine ve Uygulamalarına İlişkin Görüşleri *

Hatice Yıldırım ¹, Bahri Gürpınar ²

Öz

Bu araştırmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin karakter kavramına ve karakter eğitimine, karakter eğitimi için derslerinde kullandıkları içeriğe, karakter eğitiminde beden eğitimi öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerini incelemek ve öğrencilerde iyi karakteri teşvik etmek ve geliştirmek için beden eğitimi ve spor derslerinde kullandıkları oyunları, etkinlikleri ve uygulamaları ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemine dayalı olgubilim (fenomenoloji) araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu nitel araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme dayalı olarak seçilmiştir. Araştırmaya özel okullar ve devlet okullarında çalışan; yaşları 29-60 (Ort=44.09, SS=7.44) ve mesleki deneyimleri 5-35 yıl (Ort=20.68, SS=6.97) arasında değişen 7'si kadın 15'i erkek toplam 22 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin karakter kavramına, karakter eğitimi verilmesi gerekliliğine, karakter eğitiminde beden eğitimi ders içeriğine, karakter eğitiminde beden eğitimi öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri ve karakter eğitimine ilişkin önerileri ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Karakter
Karakter eğitimi
Beden eğitimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 28.03.2022

Kabul Tarihi: 11.10.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 17.04.2023

DOI: 10.15390/EB.2023.11749

* Bu makale Hatice Yıldırım'ın Bahri Gürpınar danışmanlığında yürüttüğü " Beden eğitimi öğretmenlerinin karakter eğitimine ve uygulamalarına ilişkin görüşleri " başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Ressaym İbrahim Çallı Ortaokulu, Türkiye, htcyld20@gmail.com

² Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Türkiye, bahrigurpınar@yahoo.com

Giriş

Karakter ahlaki eylemlerin tutarlı bir şekilde gösterilmesini sağlayan kişisel özelliklere veya erdemlere sahiplik olarak tanımlanmıştır (Shields ve Bredemeier, 1995). Karakter ahlakın bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönlerini kapsayacak şekilde düşünülüp; ahlaki bilgi, ahlaki duygu ve ahlaki eylemi içermelidir (Lickona, 1999). Berkowitz (2002)'e göre karakter, bireyin ahlaki olarak işlev görme yeteneğini ve eğilimini etkileyen psikolojik özellikler kümesidir ve bir insanın doğru olan şeyi yapmaya ya da yapmamaya yönelten özelliklerden oluşmaktadır. Bireyin karakterinin iyi olması; iyiyi bilmesi, iyiyi istemesi ve iyi olanı davranış haline getirmesidir (Lickona, 1999). İyi karakterin içeriğini erdemler oluşturur. Erdemler nesnel olarak iyi insan nitelikleri olup ahlaki olarak iyi bir şekilde davranmaya yönelik eğilimlerdir (Lickona, 2004).

Bireyde iyi karakter, doğuştan veya kendiliğinden değil, eğitim, örnek alma ve uygulama yoluyla geliştirilir (Arthur, 2008). Bireyde iyi karakterin gelişimi için sergilenen yaklaşımlar karakter eğitimi olarak adlandırılmaktadır (Lickona, 1996). Lickona (2001, s. 4) karakter eğitimi "bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda erdemi geliştirmeye dönük kasıtlı çabalar" olarak tanımlamaktadır. Karakter eğitiminin en önemli iki amacı tüm gençlerin, mutlu bir yaşam sürdürmesi ve kendilerine ya da toplumlara zarar vermelerine neden olan olumsuz davranışların azaltılmasıdır (Davidson, Lickona ve Khmelkov, 2008).

Karakter Eğitiminin Temelleri

Karakter eğitiminin gelişimini anlamada büyük katkıları olan kişiler Rousseau, Dewey, Piaget, Erikson, Kohlberg ve Peters'tir. Felsefe ve psikoloji alanlarında etkili olan bu kişiler, çocukların nasıl karakter geliştirdikleri konusunda, kendilerinden önceki çalışmaların üzerine inşa edilen bireysel gelişim teorileri ortaya koymuşlardır (Arthur, 2003). Rousseau insanın iyi doğduğuna ve toplum tarafından bozulduğuna inanmış ve çocuğun gelişiminin üç evresi olduğunu belirtmiştir. İlk evre çocuğa kendi başına bir şeyler keşfetmesi için fırsatlar sağlanması, duyuşsal deneyime önem verilmesi gereken 12 yaşına kadarki Negatif Dönem, ikinci evre çocuğun daha pratik bir yönelimle her şeyi kendi başına bulmaya devam ettiği 12 yaşında başlayan Mantık Yaşı Evresi, üçüncü evre ise 15 yaş üstünde başlayan ve sosyalleşmenin bir parçası olarak çocuğun kötülükten kaçınarak iyilik yapması gerektiği dönem olan Duyarlılıklar Eğitimi Evresi'dir (Arthur, 2003).

Dewey, hayatın nasıl yaşanması gerektiği sorusuyla ilgilenmiş ve ahlak ile bilim arasındaki köprüyü araştıran bir felsefe geliştirmiştir (Arthur, 2003). John Dewey 1900'lü yıllarda ahlaki eğitim, karakter gelişimi, değerler eğitimi üzerine çalışmalar yapmıştır (Mulkey, 1997). Dewey'e göre eğitimin amacı zihinsel gelişim ve ahlaki gelişimdir; ayrıca etik ve psikolojik ilkeler ile bireyde bağımsız ve güçlü bir karakter oluşturulabilir (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Piaget'ye göre ahlaki gelişim dışsal kurallara bağlılık ve ahlaki özerklik dönemi olmak üzere iki evreden oluşmaktadır. Dışsal kurallara bağlılık dönemi 6-12 yaş arasını kapsar, kurallar sabittir ve bu dönemde çocuk kayıtsız şartsız otoriteye uyar. 12 yaş üzerini kapsayan ahlaki özerklik döneminde çocukların ahlak ilkeleri değişmeye başlar, kurallar gerektiğinde değiştirilebilir (Senemoğlu, 2013). Jean Piaget iki tür ahlak tanımlamıştır. İlki, zorlayıcı güç tehdidi nedeniyle otoriteye itaatten dolayı kurallara uyulduğunda ortaya çıkan heteronom (özerk olmayan) ahlaktır. Dışsal kurallara uyum kabul edilir ve onlara sorgulamadan uyulur. İkincisi, bireyin kişisel zorunluluk duygusu dışında kurallara uyduğu, öz-düzenleme olarak tanımlanan özerk ahlaktır. Birey, başkalarıyla ilişkilerinde kişilere saygı göstermenin gerekliliği konusunda içsel bir kanaati takip eder. Özerk ahlakta çocuk daha fazla özgüvenli, kendisine ve başkalarına karşı daha saygılı, daha çok motive ve daha iş birliğine yatkın bir tutum sergiler (Arthur, 2003).

Eric Erikson, Freudyen teorinin psikoseksüel aşamalarının her birinin bir psikolojik modaliteye sahip olduğunu öne sürdüğü psikolojik duygusal gelişim teorisi ile tanınır (Arthur, 2003). Freud'un gelişim teorisini genişleten Erikson Psikososyal Kuramı oluşturmuş ve insan gelişiminin bebeklik, erken çocukluk, oyun yaşı, okul çağı, ergenlik, genç yetişkinlik, yetişkinlik ve yaşlılık olmak üzere sekiz ardışık aşamadan meydana geldiğini belirtmiştir. Erikson, her aşamada olumlu veya olumsuz iki karşıt psikolojik eğilimle ya bir erdem geliştirdiğini ya da gelişim bozukluğu oluştuğunu ifade etmiştir (Orenstein ve Lewis, 2020).

Kohlberg'e göre ahlaki gelişim kişinin düşünce biçiminde veya yapısında meydana gelen dönüşümlerdir. Kohlberg, ahlaki gelişim aşamalarını üç düzey ve altı aşama olarak tanımlamaktadır. Ahlaki gelişim düzeylerini gelenek öncesi düzey, geleneksel düzey, gelenek sonrası düzey olarak açıklamıştır. Ahlaki gelişim aşamalarını ise gelenek öncesi düzeyde yer alan ceza ve itaat eğilimi; araşsal-göreceli eğilim; geleneksel düzeyde yer alan kişilerarası uyum veya "iyi çocuk-iyi kız" eğilimi; "kanun ve düzen" eğilimi; gelenek sonrası düzeyde yer alan sosyal sözleşme, yasalıcı eğilim ve evrensel ahlak ilkeleri eğilimi olarak açıklamıştır (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Kohlberg'i eleştirel olarak değerlendiren Peters, ahlaki gelişimin muhakeme ve davranış alışkanlığı dahil olmak üzere ahlaki ilkelerin anlaşılması ve ahlaki ilkeleri uygulama becerisini birleştirmesi gerektiğine inanmıştır. Dört aşamalı evre teorisini ortaya koymuştur. Bu teoriye göre, birinci evre rasyonellik, ikinci aşama benmerkezcilik, üçüncü aşama uzlaşsallık (geleneklere bağlılık), dördüncü aşama ise mantıklılıktır. Bu dördüncü aşama, bir kararın ahlaklılığını değerlendirme yeteneği ile karmaşık ahlaki fikirlerin entelektüel anlayışından oluşur (Arthur, 2003).

Ayrıca, yukarıda bahsedilen teorisyenlerin çalışmalarından farklı olarak, 1920'lerin ortalarından 1930'ların sonuna kadar Edward Thorndike karakter eğitimi ile ilgili araştırmalar yapmıştır (Leming, 2008). Thorndike karakterin şekillenmesinde çevrenin çok önemli olduğunu ve ayrıca bir kişinin karakterinin ölçülebileceğini belirtmiştir (Peterson ve Seligman, 2004). Hartshorne ve May ise din eğitiminde karakter eğitime yönelik araştırma ve çalışmalar yapmışlardır (Leming, 2008). Raths, Harmin ve Simon'ın (aktaran Mulkey, 1997) değerleri açıklama teorisi ise çocukların karakter gelişimine olan ilgiyi artırmıştır. Karakter eğitime dönük ilginin artması ile 1968'de San Antonio Karakter Eğitimi Enstitüsü, 1985'te Chicago Eğitim Kurumu Etik Kaynak Merkezi tarafından farklı amaçlarla karakter eğitimi programları geliştirilmiştir (Mulkey, 1997). Josephson Etik Enstitüsü ise Temmuz 1992'de karakter eğitimi ile ilgili bir zirveye ev sahipliği yapmıştır ve zirve sonunda karakter eğitimi kuruluşları ve programları için yol gösterici ilkeler sağlayan 8 maddelik Aspen Bildirgesini yayımlanmıştır (Character Counts, 2022). Daha sonraki dönemlerde, toplumsal sorunların artmasından dolayı, yapılması planlanan eğitim reformunun merkezinde olması gereken yol gösterici ilkelerin yer aldığı Karakter Eğitimi Manifestosu ilan edilmiştir (Ryan, Bohlin ve Thayer, 2022).

Hiç şüphesiz, bireylerin karakteri ile toplumsal yaşam arasında bağlantı vardır ve toplumsal ahlaki sorunlar bireyin iyi karakter yapısının bozulmasının göstergesidir (Lickona, 1992). İyi karakter yapısının bozulmasına toplumdaki şiddet, cinayet, intihar, evlilik dışı doğum, alkol ve madde bağımlılığı gibi davranışların (Wynne ve Hess, 1992), gençlerde ahlaki cehaletin ve kendisine ya da çevresine zarar verme eğiliminin artması (Lickona, 1996) örnek olarak verilebilir. Toplumun ahlaki özü zarar gördüğünde ya da bir toplum temel iyi karakter özelliklerini bir sonraki nesle aktaramadığında toplumun ahlaki dokusu bozulur. Bu durum kaçınılmaz olarak çocukların tüm alanlardaki tutum ve davranışlarına yansımaktadır (Lickona, 2004).

Toplumların karşı karşıya olduğu yukarıdaki gibi sorunlara bazı eğitimciler bir çözüm önerisi olarak karakter eğitimi savunmaktadır (Arthur, 2003). Bireylerin temel karakter özelliklerini şekillendirme ve güçlendirme önemli bir rol oynadığından karakter eğitiminde asıl görev okullara düşmektedir (Arthur, 2003). Bireylerin gelecekte amaçlı, üretken, memnuniyet verici yaşamlara sahip olması ve ailelerin yapısının güçlü ve istikrarlı olması için ilgili/etkili okullar oluşması gerekmektedir. Bu okullarda doğru rol modeller aracılığıyla da çocuklarda iyi karakterin gelişimi teşvik edilmelidir (Lickona, 2004).

Okullarda karakter eğitimi, öğretmenler tarafından, planlı bir şekilde veya olağan bir yolla yapılmaktadır. Karakter eğitimi yaklaşımları içinde bulunulan şartlara göre değişebilmektedir. Bütüncül (holistik) yaklaşım, ilgili/özenli bir topluluk oluşturma, öğretim programı ile bütünleştirilmiş karakter eğitimi, sınıf tartışmaları, hizmet öğrenme (proje temelli öğrenme), karakter ve değerlerde açık öğretim karakter eğitimi yaklaşımları arasında sayılabilir (Elkind ve Sweet, 2004). Ayrıca son yıllarda değerler eğitiminde ve aynı zamanda karakter eğitiminde de kullanılan değerlerin telkini, değerlerin açıklanması, değerlerin analizi ve ahlaki muhakeme olmak üzere dört farklı yaklaşım bulunmaktadır (Edgington, 2002).

Karakter eğitimi sadece bir eğitimsel akım ya da okulun güncel ilgisi değil aynı zamanda iyi bir eğitimin temel boyutudur (Ryan vd., 2022). Okullarda duyuşsal alan yeterlikleri kapsamındaki amaçlar değerler eğitimi, karakter eğitimi, ahlak eğitimi ve vatandaşlık eğitimi gibi adlandırılan eğitimler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu alandaki eğitim faaliyetleri Türkiye’de 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren değerler eğitimi olarak adlandırılmış olup bu kapsamda adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere 10 kök değer belirlenmiştir (Ekşi ve Katılmış, 2020).

Aslında değerler eğitimi, ahlak eğitimi, karakter eğitimi ve vatandaşlık eğitimi kavramları bazen birbirinin yerine kullanılsa da değerler eğitimi, Taylor’ın (1994, 2006) yapmış olduğu araştırmalar doğrultusunda, bu kavramları içeren kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmaktadır (aktaran Thornberg ve Oğuz, 2013). Taylor, 1994 yılında 26 Avrupa ülkesini kapsayan bir anketin karşılaştırmalı bir incelemesine dayanarak, değerler eğitiminin kapsamının genellikle kompleks olduğu ve her ülkenin tarihsel ve ideolojik evrimi ile yakından ilişkili, çoğu birbiriyle örtüşen bir dizi tema içerdiği sonucuna varmıştır. Değerler eğitiminde belirlenen temalara örnek olarak ahlaki, dini, vatandaşlık, demokratik, ulusal, pastoral, kişisel ve sosyal hedefler ve konular verilebilir (Thornberg ve Oğuz, 2013). Karakter eğitimi ise ahlaki eğitim için özellikli bir yaklaşım olarak görülür ve bir öğrencinin nasıl bir insan olarak büyüyeceği ile ilgilidir (Arthur, 2003). Karakter eğitiminin odağını aynı zamanda karakter eğitiminin felsefi bir başlangıç ilkesi olan temel etik değerler oluşturmaktadır (Lickona, 1996). Ayrıca temel insan değerini ve haysiyetini onayladıkları için her yerde herkesi bağlayan evrensel ahlaki değerler ve erdemler (Lickona, 2001) oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, değerler eğitimi estetik, demokratik, toplumsal, ekonomik, siyasi ve dini olmak üzere her türlü değeri içererek bireylerin nasıl eylemde bulunacaklarını göz önünde bulundurur. Karakter eğitimi ise dürüstlük, nezaket, cesaret, yardımseverlik, özgürlük, eşitlik ve saygı gibi temel insani değerleri kazandırmayı hedefleyerek bireyin nasıl bir kişi olması gerektiğini göz önünde bulundurur (Açıkalm, 2013). Ayrıca değerler eğitiminde hedeflenen davranışların kazandırılması, karakter eğitiminde ise bireyin doğuştan gelen özelliklerinin geliştirilmesi, kalıcılığının sağlanması amaçlanmaktadır. Değerler eğitiminin hareket noktası bireye değer eklemek, onu boş bir kap gibi doldurmaktır, karakter eğitiminin hareket noktası ise bireyin var olan özelliklerinden hareket etmektir (Açıkalm, 2022).

Beden Eğitimi Dersinde Karakter Eğitiminin Yeri

Beden eğitimi ve spor dersi, karakter eğitimi kapsamında öğrencilerde değerlerin ve erdemlerin teşvik edilmesinde ve geliştirilmesinde birçok fırsatlar sunmasından (Fisher, 1998) dolayı ön plana çıkan bir derstir. Beden eğitimi ve spor dersi aşağıda yer alan koşulları sunduğu takdirde bireyde iyi karakterin gelişimi için fırsatlar sunmaktadır (Nash, 1933):

- Eğitim bir faaliyet olgusu olmalıdır,
- Çocuk eylemle ilgilenmelidir,
- Etkinliklere katılım tatmin edici olmalıdır,
- Faaliyetler tam bir bütünleşme için fırsat sağlamalıdır,
- Faaliyetler liderlik ve takipçilik için fırsat sunmalıdır,
- Faaliyetler öz-yönetim fırsatı sunmalıdır.

Beden eğitimi dersi motor becerileri ve erdemleri eğlenceli fiziksel aktivitelerle öğreten, herkesin katılım sağladığı bir ders olmalıdır. Fiziksel aktiviteler aracılığıyla öğrencilere iyilik, saygı ve sportmenliği öğreten ve güçlendiren dersler geliştirilip uygulayarak karakter eğitimi planlanmalıdır (Sullivan, 2006). Öğrencilerde karakter gelişimini teşvik etmek için beden eğitimi dersinde kendiliğinden ortaya çıkan sorunlar oldukça davranışın ahlaki sonuçlarına değinilmelidir. Derslerde kasıtlı olarak ahlaki sonuç taşıyan ikilemler uygulanmalıdır, ek olarak pozitif güçlendirme (sözel takdir) ve modelleme (rol model) teknikleri kullanılmalıdır. Öğrencilere alıştırmalar, etkinlikler (alıştırma, egzersiz) oluşturma, etkinlik seçimi ile ilgili akranlarıyla diyalog, tartışma ve anlaşmaya varma fırsatları sunulmalıdır. Öğrencilerin beden eğitiminde sergiledikleri iyi karakter davranışlarını ev, sınıf gibi diğer ortamlarda da sergilemesi için bağlantılar oluşturulmalıdır (Solomon, 1997a). Beden eğitimi dersi karakter eğitimi için fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatları doğru kullanmak öğretmenlerin liderliğine bağlıdır (Nash, 1933).

Beden Eğitimi Dersinin Amaçları ve Kapsamı

Türkiye’de Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Programının genel amaçları “öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları hareket becerileri, aktif ve sağlıklı hayat becerileri, kavramları ve stratejileri ile öz yönetim becerileri, sosyal becerileri ve düşünme becerilerini de geliştirerek bir sonraki öğrenim düzeyine hazırlanmalarını” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Beden eğitimi ve spor dersi ile fiziksel aktiviteler aracılığıyla öğrencilerin psikomotor, bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanda gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Öğrencilerde birtakım erdemlerin geliştirilmesi Türkiye’de öğretim programlarında yer alan derslerden Beden Eğitimi ve Spor dersinin özel amaçları arasında yer almaktadır. Öğrencilerin öz yönetim becerilerini geliştirmek; iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirmek Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor dersinin özel amaçlarındadır (MEB, 2018a). Öğrencilerin başkalarının varlığını da kabul ederek onlara karşı her zaman dürüst, saygılı “adil oyun (fair play)” davranışında bulunması ve bunu alışkanlık hâline getirmesi ve millî bayramların ve kurtuluş günlerinin anlamını, önemini kavraması ve bu kutlamalara katılmaya gönüllü olması Lise Beden Eğitimi ve Spor dersinin özel amaçları arasında yer almaktadır (MEB, 2018b).

Alanyazında Karakter Eğitimi

Alanyazında beden eğitimi dersinin öğrencilerde iyi karakteri geliştirdiğine dair çalışmalara rastlanmaktadır. Romance, Weiss ve Bockoven (1986) yaptıkları çalışmada tasarlanmış bir beden eğitimi programının öğrencilerin ahlaki muhakeme gelişimini teşvik edebileceğini ortaya koymuştur. Gibbons, Ebbeck ve Weiss (1995) beden eğitimi derslerinde “Fair Play for Kids” (Çocuklar için Adil Oyun) programı ile ilkökul öğrencilerinin ahlaki gelişiminin olumlu yönde etkilenebileceğini ifade etmiştir. Solomon (1997b) öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmek için beden eğitimine ahlaki eğitimin dahil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ennis, Solmon, Satina, Loftus, Mensch ve McCauley (1999) “Barış İçin Spor” lise beden eğitimi programının öğrencilerde iyi karakter özelliklerinden güven, saygı ve sorumluluğu geliştirdiğini rapor etmiştir. Balderson ve Sharpe (2006) karakter eğitimi programının olumlu öğrenci etkileşimlerini artırdığını ve istenmeyen davranışları azalttığını vurgulamıştır. Firmansyah (2016) beden eğitiminin, problem çözme yeteneğini artırabildiğini, dilsel ve sözel becerilerin gelişimini teşvik edebildiğini, sosyal becerileri ve duygusal ifadeleri kontrol altına almayı geliştirebileceğini, çocuklara diğer insanlara saygı duymayı öğretebileceğini belirtmiştir. Warni ve Rubianti (2018) karakter eğitimi uygulamalarının öğrencilerde disiplini, çalışkanlığı, titizliği, tutkuyu, sportmenliği, dürüstlüğü, sorumluluğu, iş birliğini, hoşgörüyü, güveni, cesareti ve takdiri geliştirdiğini kanıtlamışlardır. Prasetio, Yuniarti ve Nugraha (2019) beden eğitiminde sportif oyunları kullanmanın öğrencilerde iyi karakteri oluşturmak için alternatif bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir. Muhtar ve Dallyono (2020) beden eğitiminin karakter eğitimi teşvik etmede etkili olduğunu ortaya koymuştur. Marheni, Purnomo ve Jermaina (2020) karakter eğitiminin okullarda genellikle beden eğitimi aracılığıyla gerçekleştirildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Türkiye'deki beden eğitimi ve spor dersi bağlamında karakter eğitimi ile ilgili araştırmalar incelendiğinde sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Solmaz ve Bayrak (2016), beden eğitimi dersi konularına ek olarak, karakter gelişimine yönelik eğitsel oyunların öğrencilerin karakter gelişimlerini etkilediğini ortaya koymuştur. Tutkun, Görgüt ve Erdemir (2017) ülkenin mevcut öğretim programının ve beden eğitimi öğretim programının karakter eğitimine uygun olmadığını; ancak beden eğitimi dersinin iletişim ve etkileşim içeren bir ders olduğu için sosyal bir ders olduğunu ve karakter eğitiminde diğer derslerden daha etkili olabildiğini ifade etmişlerdir. Adır (2017) ise karakter kazanımı hedeflenerek hazırlanan fiziksel etkinlik oyunlarının öğrencilerin karakter gelişimine olumlu etkisinin olduğunu belirtmiştir.

Beden eğitimi dersinin öğrencilerde iyi karakteri geliştirdiği görüşünü desteklemeyen ya da bu görüşü çok az destekleyici araştırmalar da alanyazında yer almaktadır. Farrant (2013), kontrol ve deney grupları karşılaştırıldığında, öğretim programı temelli bir beden eğitimi yaklaşımının ilkökul çocuklarında karakter öğelerine herhangi bir etkisi olduğuna dair kanıt bulamamıştır. Başlangıçta yüksek puan alan program katılımcılarında öz yeterlilikte azalma, düşük puan alan program katılımcılarında öz-saygı ile spor ve fiziksel aktivite keyfinde artış görülmüştür. Yoon ve Armour (2016) öğrencilerin hem bilişsel hem de davranışsal düzeylerde karakter gelişimi ile ilgili öğrenmeleri tanımladıklarını belirtmişler ancak öğrencilerde bunu beden eğitimi dersinin ötesine aktarma niyeti veya anlayışı konusunda çok az kanıt bulmuşlardır.

Alanyazında spor aktivitelerinin öğrencilerde iyi karakteri geliştirdiği görüşünü desteklemeyen ya da bu görüşü çok az destekleyen araştırmalara da rastlanmaktadır. Kleiber ve Roberts (1981)'in yapmış oldukları araştırmada "Spor karakter geliştirir" varsayımı güçlü bir şekilde desteklenmemiştir. Rees, Howell ve Miracle (1990) okullar arası spor faaliyetlerine katılımın öz kontrol ve bağımsızlık değerlerinde önemli bir düşüşe neden olduğunu ve "Spor karakter geliştirir" görüşünü destekleyici çok az kanıt bulduklarını belirtmişlerdir. Priest, Krause ve Beach (1999) üniversiteler arası yarışmalara katılan sporcuların değer puanlarının üniversite içi yarışmalara katılan sporcuların değer puanlarından daha düşük olduğunu, bireysel spor yapan sporcuların takım sporu yapan sporculardan başlangıçta daha yüksek puan aldığını ancak dört (4) yıllık zaman aralığında daha fazla düşüş gösterdiğini, spora katılımı "profesyonel" tutumlarda artış ve "sportmenlik yöneliminde" azalma olduğunu ifade etmişlerdir. Rudd ve Stoll (2004) sporcu olmayanların takım sporu yapan sporculardan ahlaki karakter indeksinde anlamlı olarak daha yüksek puan aldığını, takım sporu yapan sporcuların sporcu olmayanlardan sosyal karakter indeksinde önemli ölçüde daha yüksek puan aldığını rapor etmişlerdir. Doty ve Pim (2010) araştırmalarında spor seviyesi arttıkça karakter puanının azaldığını bulmuşlardır.

Alanyazında yer alan farklı türdeki araştırma sonuçları bu konuyla ilgili daha fazla araştırma yapma düşüncesini doğurmaktadır. Türkiye'de ise beden eğitimi dersi ve karakter eğitimi çalışmaları son yıllarda artmasına rağmen daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Karakter Eğitimi kapsamında geliştirilmesi istenen sosyal becerilerin, değerlerin ve erdemlerin neler olduğu öğretim programlarında ifade edilirken bu özelliklerin hangi yöntemlerle geliştirileceği belirtilmemekte, dolayısıyla bu eğitim öğretmenlerin bireysel çabalarına bırakılmaktadır. Bu konularda öğretmenlerin yaratıcı fikirleri olabileceği düşünülmüştür. Buradan hareketle beden eğitimi öğretmenlerinin mevcut bakış açısını ortaya koymanın ve bu konuda ne tür uygulamalar yaptıklarını tespit etmenin önemli olacağı düşünülmektedir. Yukarıda belirtilen açıklamalardan yola çıkarak bu araştırmanın beş amacı vardır:

1. Beden Eğitimi öğretmenlerinin karakter kavramına ve karakter eğitimine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerinde karakter eğitimine yer verme nedenlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları karakter eğitimi yaklaşımları, etkinlikleri ve uygulamalarının yanı sıra öğrencilerde gelişen karakter erdemlerini değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Beden eğitimi öğretmenlerinin karakter eğitiminde beden eğitimi öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Beden eğitimi öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin önerileri nelerdir?

Araştırmanın Varsayım ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin cevaplarının araştırmacıdan etkilenmediği ve beden eğitimi öğretmenlerinin karakter eğitimine yönelik sorulara verdikleri cevapların doğru, samimi ve gerçek uygulamaları yansıttığı varsayılmıştır. Ayrıca bu çalışmada birtakım sınırlılıklar mevcuttur. Bu çalışmada toplanan veriler beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yaşamları boyunca kazandığı deneyimleri ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu çalışmada ilgili amaçlar doğrultusunda derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmak adına nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) araştırma deseni kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Beden eğitimi öğretmenlerinin karakter kavramını ve karakter eğitimini nasıl algıladıkları, bu algılara ilişkin deneyimleri ile ilgili örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya konulmuştur.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken beden eğitimi ve spor derslerinde karakter eğitimine önem veren, karakter eğitimine yönelik etkinlik ve uygulamalar yapan ve bu etkinlik ve uygulamaları yansıtabilecek öğretmenleri dahil etmek hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda katılımcıların karakter kavramına ve karakter eğitimine ilişkin zengin bilgi kaynağı olabilecek kişiler olması ve bu kişilerin de önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılaması amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın çalışma grubu nitel çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme dayalı olarak seçilmiştir. Kartopu örnekleme; özellikle "araştırmanın problemine ilişkin zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında etkilidir". "Bu konu hakkında en çok kim bilgi sahibi olabilir" sorusu ile başlayan sürecin sonunda belirli kişilerin isimleri öne çıkmaktadır (Patton, 1987, aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018). Ölçüt örnekleme; bir çalışmada gözlem birimlerinin belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere veya durumlardan oluşturulmasıdır. Ölçüt örneklemede örneklem grubu, belirlenen ölçütü karşılayan kişiler, olaylar, nesnelere veya durumlardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Çalışma grubunun seçilmesinde belirlenen ölçütlerden ilki katılımcının mesleki alanda bilgisi, uzmanlığı, ikincisi ise katılımcının karakter eğitimi konusundaki yüksek yetkinlik duygusudur. Birinci ölçütü sağlamak için, katılımcılar, mesleki alanda gelişimini sürdürmek adına karakter eğitimi, beden eğitimi, spor bilimleri gibi alanı ile ilgili ulusal veya uluslararası kongre, sempozyum veya kurslara katılan öğretmenlerden seçilmiştir. Karakter eğitimi alanında uzman bir akademisyen, il koordinatörü beden eğitimi öğretmenleri, Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği ile yapılan görüşmeler sonucu ilk ölçütü karşılayan beden eğitimi öğretmenlerine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 25 beden eğitimi öğretmenine karakter eğitimi konusundaki yetkinlik duygularını ölçmek amacıyla Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası-KEYİS (Milson ve Ekşi, 2003) uygulanmıştır ve ortalamasının üstünde puan (72 puan üstü) alan 22 beden eğitimi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Katılımcıların numaraları ile demografik özelliklerine Tablo 1'de yer verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan her bir katılımcıya bir kod verilmiştir. Kodlarda yer alan "T" (Teacher-Öğretmen) harfi görüşün beden eğitimi öğretmenine ait olduğunu, numaralar ise öğretmenin görüşme sıralamasını ifade etmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı No	Cinsiyet	Okul Türü		Okul Kademesi	Yaş	Hizmet Yılı
		Özel Okul	Devlet Okulu			
T1	Erkek	X		Lise	41	20
T2	Kadın		X	Lise	38	17
T3	Erkek		X	Lise	49	26
T4	Erkek	X		Koordinatör	38	16
T5	Erkek	X		Ortaokul	43	21
T6	Kadın	X		İlkokul	29	5
T7	Erkek	X		Ortaokul	44	22
T8	Erkek	X		Koordinatör	42	22
T9	Erkek	X		İlkokul	45	23
T10	Erkek		X	Ortaokul	53	31
T11	Erkek	X		İlkokul	49	22
T12	Erkek		X	Ortaokul	60	35
T13	Erkek		X	Lise	50	24
T14	Erkek	X		İlkokul	42	19
T15	Kadın		X	Lise	48	25
T16	Kadın	X		İlkokul	29	7
T17	Erkek	X		Koordinatör	50	26
T18	Erkek		X	Ortaokul	39	16
T19	Erkek		X	Ortaokul	49	20
T20	Kadın		X	Lise	52	28
T21	Kadın		X	Ortaokul	41	15
T22	Kadın		X	Ortaokul	39	15
Toplam	15 erkek, 7 kadın	11 Özel Okul	11 Devlet Okulu	İlkokul 5 kişi, Ortaokul 8 kişi, Lise 6 kişi, Koordinatör 3 kişi	Ort=44.09 SS= 7.44	Ort=20.68 SS= 6.97

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmada 22 katılımcı yer almaktadır. Aşağıda yer alan Tablo 2’de ise katılımcıların katılmış oldukları kongre, sempozyum, seminer ve kurs bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların katılmış oldukları kongre, sempozyum, seminer ve kurslar

Katılımcı No	Kongre, sempozyum, seminer ve kurslar
T1	Öğretmen mutfağı, educademi seminerleri
T2	Beden eğitimi öğretmenleri bilgilendirme seminerleri, kişisel gelişim semineri, öğrenme güçlüğü farkındalık eğitim semineri
T3	Ergenliğin yılmazlık becerileri ile desteklenmesi semineri, sosyal, duygusal, bilişsel gelişim semineri, öğrencilerde duyuşsal becerilerin geliştirilmesi semineri, işaret dili semineri, spor liselerinde uygulanan derslerin öğretim, yöntem ve teknikleri kursu, TFF UEFA-B antrenörlük
T4	Değerler eğitimi projesi seminerleri, eğitsel oyunlar seminerleri
T5	Sporcu beslenmesi eğitimi, liderlik kursu, voleybol, yüzme antrenörlük ve hakemlik seminerleri
T6	Okul danışmanları seminerleri (Doğan Cüceloğlu-Nurdağan Arkış-Polat Doğru-Yavuz Durmuş), eğitsel oyun seminerleri

Tablo 2. Devamı

Katılımcı No	Kongre, sempozyum, seminer ve kurslar
T7	Kişiyeye özgü öğretim modeli ve öğretim ilkeleri semineri, "Çocuklar nasıl öğrenir?" semineri, "Kim kimi yönetiyor?" semineri, özel eğitim semineri, TBF altyapı antrenörlüğü kurs ve gelişim seminerleri, 12 Dev Adam semineri, basketbol hakemlik semineri
T8	TBF antrenörlük kursları, TBF gelişim seminerleri
T9	İletişim ve kendini açma semineri, yapıcı disiplin modeli semineri, paylaşım seminerleri, yapıcı disiplin modeli uygulanması ve öğretmenler için önleme stratejileri, iletişim stilleri semineri, eğitimde örnek uygulamalar sempozyumu
T10	Beden eğitimi formatörlük kursu, beden eğitimi koordinatörlük kursu, spor organizasyon ve yönetimi kursu, beden eğitimi kursu, koordinatör formatör gelişim semineri, il koordinatör semineri, beden eğitimi gelişim semineri, özel eğitim semineri, beden eğitimi uyum semineri
T11	2 kez AAHPERD (The American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance - Amerikan Sağlık, Beden Eğitimi, Rekreasyon ve Dans Birliği) kongresi Tampa:USA, AAHPERD kongresi Seattle:USA, AAHPERD kongresi San Diego:USA, AAHPERD kongresi Boston:USA, AAHPERD kongresi Indianapolis:USA, PE teacher training programme (beden eğitimi öğretmen eğitimi programı) USA, international basketball coaching clinic (uluslararası basketbol antrenörlüğü semineri)
T12	TFF UEFA-A antrenörlük kursları ve gelişim kursları, Acar Baltaş karakter eğitimi semineri
T13	Ulusal beden eğitimi sempozyumları, spor bilimleri kongreleri, rekreasyon sempozyum/panelleri; TFF UEFA-B antrenörlük kursu ve gelişim seminerleri, Üniversite-MEB iş birliği öğrenme projesi
T14	Uluslararası öğretmen eğitimciliği seminerleri ve kursları, uluslararası eğitimler, webinarlar, uluslararası model beden eğitimi öğretmen blogları
T15	Okul gelişim semineri
T16	Sabancı Üniversitesi eğitimleri; Hacettepe Üniversitesi eğitimleri, ERG sempozyumları, Spor Eğitim Grubu sempozyumları
T17	Beden Eğitimi ve Spor Öğretiminde yeni ve yaratıcı yaklaşımlar sempozyumu, yaratıcı problem çözme teknikleri eğitimi, girişimcilik eğitimi, antrenman bilimi kongresi, TBF 4. Kademe antrenörlük kursu, TBF Ulusal antrenör gelişim semineri, uygulamalı eğitim kongresi, teknoloji ile bütünleştirilmiş beden eğitimi ve spor öğretimi sempozyumu, 4. Global beden eğitimi pedagojisi semineri, öğretmenler sempozyumu, fiziksel aktivite çalıştayı, Ulusal sağlıklı yaşam ve beslenme sempozyumu,
T18	Milli takım antrenörlük semineri ve gelişim seminerleri, basketbol, voleybol, tenis, geleneksel çocuk oyunları antrenörlük semineri, basketbol, voleybol hakemlik semineri
T19	TFF UEFA-B antrenörlük kursları, TFF futbol antrenör gelişim seminerleri
T20	Beden eğitimi formatörlük semineri, beden eğitimi koordinatörlük semineri, ritmik cimnastik uluslararası hakemlik seminerleri, ritmik cimnastik ulusal hakemlik seminerleri, ritmik cimnastik, halk oyunu antrenörlük kursları, yüzme, halk oyunu hakemlik kursları
T21	Doğan Cüceloğlu, Engin Gençtan, Haluk Yavuzer, Ebru Albayrak Sidar, Robert Mackenzi yazarlarının kitapları ve internet kaynakları
T22	Milli takım antrenörlük semineri ve gelişim seminerleri, basketbol, voleybol, tenis, geleneksel çocuk oyunları antrenörlük semineri, basketbol, voleybol hakemlik semineri

Katılımcılar, federasyonların düzenlemiş oldukları antrenörlük gelişim seminerlerinde yüzeysel olarak karakter eğitiminden de bahsedildiğini ifade etmişlerdir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın başında araştırma için Akdeniz Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 26.05.2021 tarihli ve KAEK-375 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmada veriler bireysel görüşmeler ile elde edilmiştir. Bu kapsamda araştırmacı alanyazın taraması yaptıktan sonra Spor Bilimleri Fakültelerinde görevli ve alanında uzman dört akademisyenin de görüşlerini alarak 20 soru içeren bir görüşme formu hazırlamıştır. Görüşme formunda yer alan bazı sorular şöyledir: "Karakter nedir?" "Beden eğitimi ve spor dersi ile hangi iyi karakter özelliklerini kazandırabiliriz?"

22 katılımcı ile hazırlanan görüşme takvimine göre yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler, katılımcıların onayı alınarak Sony ICD-PX240 ses kayıt cihazına kaydedilmiştir ve sonraki süreçte yazılı metin haline getirilmiştir. Her bir görüşme ortalama 1,5 saat sürmüştür. Görüşmeler 11 beden eğitimi öğretmeni ile öğretmenin okulundaki zümre odasında ve yüz yüze, 11 beden eğitimi öğretmeni ile pandemi şartlarından dolayı zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verileri açıklayacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmak, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak amacıyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmacı yapılan görüşmeler sonrasında Microsoft Word belgesi Times New Roman yazı tipi, 12 punto, 1,5 satır aralığı olarak 321 sayfalık görüşme metni oluşturmuştur. Daha sonra veriler anlamlı bölümlere ayrılmış ve kavramsal karşılığı kodlanmış; kavramsal ve kuramsal çerçeveye göz önünde bulundurularak temalar ve alt temalar (kategori) oluşturulmuş, veriler kodlar ve temalar altında düzenlenmiştir. Temaların altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturmasına dikkat edilerek iç tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan tüm temaların araştırmada elde edilen verileri anlamlı bir biçimde açıklayabilmesine dikkat edilerek dış tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Karakter eğitimi ve nitel araştırma yönteminde uzman üç akademisyenin de temalar, alt temalar ve kodlar hakkında görüşü alındıktan sonra içerik analizinin son aşamasına geçilmiştir. İçerik analizinin son aşamasında araştırmadan elde edilen veriler yorumlanmış ve araştırma sonuçları ortaya çıkarılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik konusunda araştırmacılar farklı kavramsal ve kuramsal yaklaşımlar önermektedir. Lincoln ve Guba (1985) geçerlik ve güvenirlik kavramlarının yerine güvendiuyulabilirlik kavramını kullanmışlardır. Nitel araştırmanın niteliğini artırıcı ölçüt ve tekniklerin güvendiuyulabilirlik kavramı temelinde betimlenmesinin genel olarak kabul gördüğü söylenebilir (Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018). Nitel araştırmanın güvendiuyulabilirliğini artırmak için kullanılan dört ölçüt inandırıcılık, aktarılabilirlik, güvenilebilirlik ve onaylanabilirliktir (Lincoln ve Guba, 1986, aktaran Arastaman vd., 2018). Bu araştırmada bu ölçütler aşağıdaki şekillerde sağlanmıştır:

İnandırıcılık: İnandırıcılık, gerçekliğin anlamlılığına bağlıdır. Araştırma bulgularının gerçekte nasıl örtüştüğü, bulguların gerçeklikle ne düzeyde uyumlu olduğu, bulguların gerçeklikleri yansıtmayı yansıtmadığı, araştırmacıların ölçtüklerini düşündükleri şeyleri ölçüp ölçmediği sorularıyla ilgilidir (Merriam, 2009). Bu araştırmada inandırıcılık için kullanılan stratejiler şunlardır:

- ***Uzun süreli etkileşim:*** Araştırmacı ile veri kaynağı arasındaki uzun süreli etkileşim aracılığıyla güven ortamı oluşturarak görüşülen kişinin verdiği yanıtlarda daha samimi olması sağlanabildiğinden, uzun süren görüşmelerde toplanan verilerin geçerliği daha yüksektir. Uzun süreli etkileşim araştırma verilerinin inandırıcılığını artıracaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada uzun süreli etkileşim için görüşme süresi uzun tutularak güven ortamının oluşması ve katılımcıların verdiği yanıtlarda samimi olması sağlanmıştır.

- **Derinlik odaklı bilgi toplama:** Nitel araştırmacıdan beklenen, alanda öğrendiği olay ve olguların araştırma sorusu açısından anlamını, birbirleriyle olan ilişkilerini, bir bütün olarak sergilenen örüntüleri ortaya çıkarmasıdır. Araştırmacı topladığı verilere eleştirel gözle bakmalı, verilerin sorulara yanıt vermede yeterliğini sorgulamalı ve sonuçların gerçeğe uygunluğunu teyit etmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada araştırmacı elde ettiği sonuçların araştırma sorularına yanıt verme yeterliğini sorgulamış, karşılaştırmış, yorumlamış ve kavramsallaştırmıştır.
- **Çeşitleme:** Nitel araştırmada araştırmacı araştırdığı olay ve olguya ilişkin farklı bakış açıları, farklı anlamları, farklı göstergeleri, farklı kaynakları ortaya çıkarmalı; veri kaynakları çeşitlendirilmeli, farklı özelliklere sahip katılımcılar araştırmaya dahil edilmeli ve çoklu gerçekliklere ulaşılmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada farklı özelliklere sahip katılımcılar yer almıştır ve böylece farklı bakış açıları, algılar, deneyimler ve yaşantılar ortaya konulmuştur.
- **Katılımcı dürüstlüğüne destekleyen taktiklerin kullanımı:** Görüşmeye katılması istenen kişilere araştırmaya katılmayı reddetme olanağı tanınmalıdır. Görüşmeler gerçekten katılmaya istekli ve rahat bir şekilde veri sunmaya hazır katılımcıları kapsamalıdır. Katılımcılar sürecin başından itibaren açık sözlü olmaları için teşvik edilmelidir (Shenton, 2004). Bu araştırmanın çalışma grubunu, araştırmaya katılmayı kabul eden beden eğitimi öğretmenleri oluşturmuştur. Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerine ses kaydı ve görüşme metinlerinin sadece araştırmacılar tarafından görüntüleneceği ve bilimsel amaçlarla kullanılacağı belirtilmiştir. Böylece araştırmaya katılanların cevaplarında dürüst ve samimi olmaları amaçlanmıştır.
- **Uzman incelemesi:** Araştırmanın konusu ile ilgili genel bilgiye sahip kişilerin, nitel araştırma yöntemleri hakkında uzman kişilerin araştırmayı farklı boyutlarıyla incelemesi araştırmanın inandırıcılığını artıracaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada karakter eğitimi hakkında uzman üç akademisyen ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman iki akademisyen araştırmayı çeşitli boyutlarıyla inceleyerek geri bildirimler ve önerilerde bulunarak araştırmanın niteliğinin artmasına katkıda bulunmuşlardır.
- **Kodlayıcılar arası güvenilirlik:** İki araştırmacı aynı veri setini kodladığında ve ilk zorluklarını tartıştığında tanımlar daha keskin hale gelmektedir. Uzlaşmazlıklar, tanımın genişletilmesi veya başka bir şekilde değiştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu şekilde kodların ne anlama geldiği ve hangi veri bloklarının hangi koda en uygun olduğuna dair açık ve ortak bir bakış açısına ulaşmak mümkündür. Bu yöntem sadece tanımsal netliğe yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda iyi bir güvenilirlik kontrolüdür. Kodlayıcıların, kodlanabilir bir veri bloğunun büyüklüğü ve aynı veri parçaları için benzer kodları kullanıp kullanmadığı konusu bu tekniğin temel sorularıdır. Başlangıçta kodlayıcılar arası güvenilirliğin %70'ten daha yüksek olması beklenemez. Ancak bu oran %80'e yakın, hatta kodlama şemasının büyüklüğüne ve aralığına bağlı olarak hem kodlar arası hem de kodlayıcılar arası uzlaşma %90 aralığında olmalıdır (Miles ve Huberman, 1994). Bu araştırmada güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman (1994)'ın önerdiği, aşağıda yer alan güvenilirlik formülü kullanılmıştır:

$$\text{Güvenirlik} = (\text{Görüş Birliği}) / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})$$

Bu araştırmada yapılan güvenilirlik hesaplamaları sonucunda kodlayıcılar arası uzlaşma .88 olarak hesaplanmıştır. Sonrasında tüm kodlar üzerinde görüş birliği oluşana kadar değerlendirmeler devam etmiş olup tüm kodlar üzerinde görüş birliği oluşunca analizler sonlandırılmıştır.

- **Araştırmacının Özgeçmişi, Nitelikleri ve Deneyimleri:** Nitel araştırmanın inandırıcılığını sağlamada, nitel araştırmada veri toplama, analiz ve yorumlama işlevleri olmasından dolayı araştırmacının güvenilirliği, önemli bir etkidir (Patton, 2002). Nitel araştırmacı veri toplama aracı ve ölçme aracı olarak işlev gördüğü için araştırılan fenomenle ilgili kişisel bilgilerinin, mesleki bilgilerinin rapor edilmesi önemlidir (Maykut ve Morehouse, 1994). Bu açıklamalar doğrultusunda, araştırmacıların özgeçmiş, nitelik ve deneyimleri şöyledir:

Birinci yazar: 17 yıldır beden eğitimi öğretmenliği yapmaktayım. Derslerimdeki etkinlikler ve oyunlarda öğrenciler arasında oluşan birçok probleme sürekli çözümler üreterek onlarda iyi karakteri teşvik etmeye ve geliştirmeye çalışmaktayım. Her yöntem her öğrencide aynı etkiyi göstermediğinden, bu durum beni farklı yapıdaki öğrenciler için yeni çözümler üretmeye yönlendirmektedir. Bu çaba doğrultusunda ulusal ve uluslararası alanyazını takip etmekte ve meslektaşarımla fikir alışverişinde bulunmaktayım. Uluslararası alanyazında iyi örneklerle karşılaşmama rağmen, ulusal alanyazında aynı zenginliğe erişemedim. Ayrıca Türkiye'deki beden eğitimi öğretmenlerinin bazılarının karakter eğitiminde çok fazla deneyimi olmadığını, bazılarının ise belirli problemlere harika çözümler ürettiğini, karakter eğitiminde bilgili olduklarını deneyimlemekteyim. Bu bahsettiğim nedenler alanın içinden bir beden eğitimi öğretmeni olarak beni karakter kavramının tanımlanmasına ve erdemlerin öğrencilerde hangi tür yaklaşımlar, etkinlikler ve uygulamalarla kazandırılabileceği hakkında araştırmaya yöneltti. Alanyazın incelemesi ve bu araştırmanın sonuçları ile ulaştığım bilgileri beden eğitimi öğretmenleriyle paylaşmayı ve alanyazına katkı sağlamayı amaçlamaktayım.

İkinci yazar: 11 yıllık akademisyenim. Akademisyenlik kariyerimden önce 10 yıl beden eğitimi öğretmenliği yaptım. Araştırdığımız bu konu ile ilgili sıkıntılar öğretmenlik hayatım boyunca dikkatimi çekti. Bu süreçte, doktora eğitimim sırasında konu ile ilgili dersler aldım, araştırmalar yaptım ve ulusal ve uluslararası kaynakları okumaya başladım. Şu anda öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında halen okulları ziyaret etmekte ve karakter eğitimi ile ilgili sorunların devam ettiğini deneyimlemekteyim. Spor ahlakı ve karakter ile ilgili ölçekler uyarladım, makaleler yazdım ve tezler yönettim. Üniversitede şu anda hem lisans hem de yüksek lisans seviyesinde karakter eğitimi ve değerler ile ilgili dersler vermekteyim. Bu alandaki teorik bilgiye ve alandaki problemlere hâkim olduğumu düşünmekteyim.

Aktarılabirlik: Nitel araştırmada araştırma sonuçlarının benzer ortamlara uygulanabilirliğine ilişkin geçici yargılara ulaşılmasını, test edilebilecek denenceler oluşturulmasını (Erlandson ve diğerleri, 1993, aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018,) ve bulguların benzer bağlamlara ne düzeyde uyarlanabildiğini ifade etmektedir (Shenton, 2004). Bu araştırmada aktarılabirlik için yapılanlar şöyledir:

- **Ayrıntılı betimleme:** Nitel araştırma sonuçlarının aktarılabirliği, dayandığı verilerin yeterli bir düzeyde betimlenmesine bağlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada, araştırma sonucu elde edilen veriler, kavram ve temalara göre düzenlenerek ve yorum katılmadan, doğrudan alıntılar yapılarak aktarılmıştır ve ayrıntılı bir biçimde betimlenerek sunulmuştur.
- **Amaçlı örnekleme:** Nitel araştırmada tipik olarak karşımıza çıkan olay ve olguları ve bunların değişkenlik gösteren özelliklerini ortaya koymak için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak aktarılabirliği artırmak amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Aktarılabirliği artırmak için bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu nitel araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme dayalı olarak seçilmiştir.

Güvenilebilirlik: Araştırmanın bulguları ve yorumlarının tutarlı bir sürecin ürünü olmasını; bulguların elde edildiği sürecin açık ve tekrarlanabilir olmasını ifade etmektedir (Guba, 1981, aktaran Arastaman vd., 2018). Bu araştırmada güvenilebilirlik için yapılanlar şunlardır:

- Araştırma sürecinin tüm basamakları detaylı olarak açıklanmıştır. Görüşmelerde görüşme formu ile sorular sorulmuş, kayıt altına alınmıştır. Verileri kodlama sürecinde veriler anlamlı bölümlere ayrılmış, kavramsal karşılığı kodlanmıştır; kavramsal ve kuramsal çerçeve göz önünde bulundurularak temalar ve alt temalar (kategori) oluşturulmuştur; veriler kodlar ve temalar altında düzenlenmiştir. Sonuçlar bulgulardan yola çıkılarak ele alınmış, ilişkilendirilmiştir.

Onaylanabilirlik: Bulguların doğruluğunun verilere uzandığı; araştırmacının verileri, analitik süreçleri ve bulguları, okuyucunun bulguların yeterliliğini teyit edebileceği şekilde birbirleriyle ilişkilendirmesi gerektiği bakış açısına dayanır (Morrow, 2005). Bulguların araştırmacının özellikleri ve seçimlerinden değil, katılımcıların deneyim ve düşüncelerinden kaynaklandığını ortaya koymak önemlidir (Arastaman vd., 2018). Bu araştırmada onaylanabilirlik için yapılanlar şunlardır:

- Karakter eğitimi alanında uzman üç akademisyen araştırmada ulaşılan bulguların, sonuç ve önerilerin ham verilere geri dönüldüğünde teyit edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapmıştır. Ayrıca bulgular kısmında katılımcıların doğrudan ifadelerine yer verilerek kod ve temaların onaylanabilirliğine dair kanıtlar sunulmuştur.

Bulgular

Beden eğitimi öğretmenleri ile yapılan görüşmelerin analizleri sonucunda Tablo 3' de belirtilen beş tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar sırası ile ilgili bölümlerde açıklanacaktır.

Tablo 3. Görüşmeler sonucunda elde edilen temalar

No	Tema İsimleri
1	Karakter Kavramına İlişkin Görüşler <ul style="list-style-type: none"> • Karaktere dönük bakış açıları ve karakter gelişimini etkileyen unsurlar • İyi karakter özellikleri • Kötü karakter özellikleri
2	Karakter Eğitimi Verilmesi Gerekliliğine İlişkin Görüşler <ul style="list-style-type: none"> • Karakter eğitiminin rolü ve önemi • Karakter eğitiminde beden eğitimi dersinin rolü ve önemi
3	Karakter Eğitiminde Beden Eğitimi Ders İçeriğine İlişkin Görüşler <ul style="list-style-type: none"> • Karakter eğitiminde kullanılacak yaklaşımlar • Karakter eğitimi etkinlikleri • Karakter erdemlerinin gelişimini anlama yöntemleri
4	Karakter Eğitiminde Beden Eğitimi Öğretmeninin Rolüne İlişkin Görüşler <ul style="list-style-type: none"> • Öğretmenin rol model olma gerekliliği • Dersteki etkinlikler aracılığıyla karakter eğitimi sunma rolü
5	Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Önerileri <ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci eğitimiyle ilgili öneriler • Öğretmen eğitimiyle ilgili öneriler • Karakter eğitimi kaynak önerileri

Karakter Kavramına İlişkin Görüşler

Bu tema katılımcıların karakter kavramını nasıl algıladıklarına, iyi karakter özellikleri ve kötü karakter özellikleri hakkındaki görüşlerine ilişkindir. Katılımcıların görüşleri “karaktere dönük bakış açıları ve karakter gelişimini etkileyen unsurlar,” “iyi karakter özellikleri” ve “kötü karakter özellikleri” olmak üzere üç alt tema altında sunulmuştur.

Karaktere dönük bakış açıları ve karakteri etkileyen unsurlar alt temasında karakterin tanımı ve karakter gelişimini etkileyen unsurlar yer almaktadır. Karakterin tanımı sorulduğunda, katılımcılar, karakterin bireylerin değerleri, kişiliği, kazanımları, bilişsel-duyuşsal-davranışsal olguları olduğunu ve karakterin gelişimini aile, okul ve çevrenin etkilediğini ifade etmişlerdir. T9, T12 ve T20 bu konu hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

T9: Karakter (...) ailede başlayarak, okul ve dış çevre olarak çocuğu geliştiren davranışlar, söylemlerdir.

T12: Karakter eğitiminde çevre, okul, aile üçgenindeki işlevi çok iyi yönetmek lazım.

T20: Karakter insanların duruşu, tavrı, konuşması, düşünceleri, yaptığı uyguladığı olaylar, (...) davranış ya da olgular diyebiliriz.

Katılımcıların yorumları karakterin belirli bir kavrama sahip olunması olduğunu ve bireyin karakter gelişiminin belirli unsurlar tarafından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Karakterin bilişsel, duyuşsal, davranışsal yönleri vurgulanmakta olup bireyin karakterinin gelişiminde dışsal faktörlerin önemli olduğu görülmektedir.

İyi karakter özellikleri alt temasında bir bireyde olması gereken erdemler ve beden eğitimi dersi ile geliştirilebileceği ifade edilen erdemler belirlenmiştir. İyi karakterin içeriği sorulduğunda katılımcılar bir bireyde olması gereken iyi karakter özelliklerinin doğruluk, dürüstlük, sevgi, saygı, empati, yardımseverlik, iş birliği, iletişim, hoşgörü, duyarlılık, sabır, öz disiplin, fair play, azim, uyum, çalışkanlık, yenilikçilik, eşitlik ve adalet, merak, aşkınlık, özgüven, vatanseverlik, sorumluluk, merhamet, nezaket, şefkat, esneklik ve problem çözme becerisi olduğunu belirtmişlerdir. T11 bu konu hakkındaki görüşünü şöyle açıklamaktadır:

T11: Merak, iddialı olmak, bağımsız olmak, saygılı olmak, dürüst olmak, özgür olmak, kendini iyi ifade edebilmek, net olmak, adil olmak, esnek olmak, iyimser olmak, bağışlayıcı olmak iyi karakter özellikleridir.

Beden eğitim dersi ile geliştirilebilecek karakter erdemleri sorulduğunda katılımcılar tarafından ifade edilen erdemler empati, dürüstlük, liderlik, fair play, sevgi, saygı, yardımseverlik, nezaket, muhakeme, öz kontrol, uyum, azim, sorumluluk, iletişim, öz disiplin, sabır, bağlılık, özdenetim, çalışkanlık, özveri, özgüven, hoşgörü, doğruluk, duyarlılık, adalet, merak, yaratıcılık, iş birliğidir. T14 bu konu hakkındaki görüşünü şöyle açıklamaktadır:

T14: Beden eğitimi dersi (...) sorumluluk, yardımseverlik, empati, iletişim kurma, sağlıklı bireyler olabilmek yani dengeli bireyler olabilmek (...) doğruluk, dürüstlük (...) fair playi geliştirmeye yardımcı olur.

Katılımcılara karakter eğitimi uygulamaları sonucunda öğrenci davranışlarında oluşan farklılıklar sorulduğunda öğrenci davranışlarında olumlu yönde farklılıklar ve değişimler oluştuğunu dile getirmişlerdir. T11 bu konu deneyimini şöyle açıklamaktadır:

T11: Derste teşekkür ederim rica ederim etkinliği (...) yaptıktan sonra, arkadaşını yerden kaldırma (...) küçüklerine saygı, sıraya geçme etkinliği yaptırdıktan sonra su içerken birbirini ittirmeme gibi. Bunları derste uygulattığımda teneffüste gözlemliyorum.

Katılımcılara “Beden eğitimi derslerinde karakter eğitimi uygulamaları yoluyla geliştirilen erdemleri öğrenciler gündelik yaşamına transfer edebiliyor mu?” sorusu sorulduğunda ise öğretmenler öğrencilerde hedeflenen erdemlerin geliştiğini ve öğrencilerin bu erdemleri gündelik yaşamlarına transfer ettiklerini örnekler ve deneyimleriyle açıklamışlardır. T2 ve T12 bu konudaki deneyimlerini şöyle açıklamaktadır:

T2: Çocuklar sıra beklemeyi derste öğrendikleri için, kantinde sıraya geçmeleri gerektiğinde (...) birbirlerini uyarılmalarını geri dönüt olarak görüyorum. Paylaşma ve yardımlaşma adına herhangi biri rahatsızlandığında okulda (...) bir öğrenci kesinlikle doğru pozisyonu vermiş ve çocuğun başındadır (...) Çocuklardan otobüste sara krizine ilk yardım müdahalesi yapan olmuş; (...) fiziksel uygunluk testi ile kişinin kilosunu, boyunu ile dalga geçilmeyeceğini, sağlıkla ilgili yanlarını anlatmak istiyorum.

T12: Saha içerisinde arkadaşı sakatlanınca (...) yardım etmeye çalışıyor. Yardım etmeye çalışmak demek onu gelecekte yapmaması anlamına gelir. Çocuk bir kere davranışa dönüştürdüğü zaman uyguluyor, ailesine çöpleri kesinlikle yere attırmayan çocukları bilirim.

Katılımcıların açıklamaları beden eğitimi dersinde uygulanan karakter eğitimi faaliyetleri sonucunda öğrencilerin karakter erdemlerini benimsediklerine, benimsenen erdemlerin de beden eğitimi dersinin ötesine aktarıldığına işaret etmektedir ve “spor karakter geliştirir” söylemini desteklemektedir.

Kötü karakter özellikleri alt temasında bireylerde ortaya çıkabilecek kötü karakter özellikleri belirlenmiştir. Kötü karakterin içeriği sorulduğunda katılımcılar kötü karakter özelliklerinin saygısızlık, benmerkezcilik, öz disiplinsizlik, hırs, iletişimsizlik, adaletsizlik, tembellik, uyumsuzluk, ön yargı, fair playe aykırı davranma, hoşgörüsüzlük, özgüvensizlik, merhametsizlik, nezaketsizlik, sabırsızlık, duyarsızlık, esnek olmama, tutarsızlık, dürüst olmama, güvenilir olmama, çıkarıcılık ve sorumsuzluk olduğunu belirtmişlerdir. T17 bu konu hakkındaki görüşünü şöyle dile getirmiştir:

T17: Adaletsizlik, yalancılık, hoşgörüsüzlük, sorumsuzluk, disiplinsizlik, saygısızlık kötü karakter özellikleridir diyebilirim.

Karakter Eğitimi Verilmesi Gerekliliğine İlişkin Görüşler

Bu tema katılımcıların karakter eğitiminin rolü ve önemi, derslerinde karakter eğitimine yer verme nedenleri, karakter eğitiminde beden eğitimi dersinin rolü ve önemi hakkındaki görüşlerine ilişkindir. Görüşler “karakter eğitiminin rolü ve önemi” ve “karakter eğitiminde beden eğitimi dersinin rolü ve önemi” olmak üzere iki alt tema altında toplanmıştır.

Karakter eğitiminin rolü ve önemi alt temasında karakter eğitiminin önemi ve katılımcıların derslerinde karakter eğitimine yer verme nedenleri açıklanmıştır. Katılımcıların bakış açısına göre karakter eğitimi öğrencilerde iyi karakter özelliklerini geliştirerek olumlu davranışları desteklemesi; kötü karakter özelliklerinin gelişimini engelleyerek olumsuz davranışları önlemesi nedeniyle önemlidir. Karakterli çocuk yetiştirmenin önemi ve derslerinde karakter eğitimine yer verme nedenleri sorulduğunda, katılımcılar, öğrencilerde iyi karakteri geliştirerek onların toplumda saygın, sevilen ve başarılı bireyler olmalarını hedeflediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerinin gelecekte mutluluk ve refah içinde yaşamalarını, topluma rol model olmalarını, evrensel erdemlere sahip bireyler olarak yetişmelerini, toplumsal yaşamın iyileştirilmesine, geliştirilmesine ve daha yaşanılabilir bir dünyaya katkı sunmalarını amaçladıklarını da ifade etmişlerdir. T4, T11 ve T20 bu konu hakkındaki görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

T4: Çocuğun iyi karakterli olmasının en büyük artısı bir süre sonra iyi karakterli birey sayısının fazla olması demektir, topluma böyle bir etkisi olacaktır. Bu da iyi bir toplum, iyi bir insan grubu, iyi bir dünya çerçevesi çizer bütününde.

T11: Bir çocuğa okulda saygılı olmayı gösterirseniz dışarıya çıktığı zaman da etrafındaki insanlara saygılı olacaktır (...) çocuk öğrendiğini dışarıya aktarır. Kişisel hak ve özgürlüklere müdahale etmemeyi, sıraya geçmeyi, teşekkür etmeyi, rica etmeyi, takım olarak birlikte çalışmayı çocuğa öğretmelisiniz. Bunların eğitimini verdiğiniz zaman çocuklar hem bunları bir sonraki nesle aktaracak hem de ailesine, arkadaş çevresine ve topluma daha faydalı olacaklardır.

T20: İyi karakterli olursa problem çözme becerileri daha iyi olur. Hayatı (...) iyi idare edebilme sanatını iyi karakterli çocuklar daha iyi başarıyor. Karakterli çocuğun girişimciliği, insan ilişkileri daha iyi olur. Hatalarını ve doğrularını görebilir, olumlu yönde bakabilir, sorumluluk sahibi olurlar.

Katılımcıların bir diğer amacı da öğrencilerde kötü karakter özelliklerinin gelişimini önleyerek zararlı alışkanlıklar ile aile ve toplumda meydana gelebilecek sosyal ve ahlaki sorunların önüne geçmektir. T11 ve T14 bu konu hakkındaki görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

T11: Özellikle teknolojinin gelişimi, çocukların istediği her şeye ulaşabilmesi, oynadıkları internetteki oyunlar, çocukları sürekli bir olumsuzluğa doğru itmeye başladı. Çocuklarda yükselen şiddet eğilimleri, (...) kişisel ve toplumsal sorumluluklardan uzaklaşmalar başladı. Bunları geliştirmek çok önemli, beden eğitimi dersi bu iş için çok avantajlı bir ders.

T14: Çocuk bu toplumun yapı taşı, büyüyecek ve daha sonra toplumun bireylerini oluşturacaklar (...) Bir çocuğun iyi yetişmemiş olması, kötü huylu kötü karakterli bir yetişkin haline dönüşmesi ve eline bazı fırsatlar geçmesi (...) toplum içerisinde infial yaratacak durumlara bile sebep olabilecektir.

Katılımcıların bakış açısına göre karakter eğitiminin rolü ve önemi karakter eğitiminin işlevsel ve araçsal olmasından kaynaklanmaktadır. Katılımcıların karakter eğitiminin bireysel, toplumsal ve evrensel yaşamı iyileştirici ve geliştirici olduğuna dair görüşleri mevcuttur. Katılımcıların görüşlerine göre, uyguladıkları karakter eğitimi içerikleri ve etkinlikleri yaşamda geçerli, ifade ettikleri amaçlara ulaşmak için elverişli olmakta ve bunun yanında bireyin kendi yaşamına, toplumsal yaşama ve evrensel yaşama katkıda bulunmaktadır. Bu görüşlere dayanarak karakter eğitiminin bireysel, toplumsal, evrensel işlevleri olduğu için işlevsel olduğu söylenebilir. Ayrıca karakter eğitiminin bireyi erdemlerin gelişimine ve kötü karakter özelliklerinin önlenmesine yönlendiren öğrenmeleri içerdiğine dair katılımcı görüşleri mevcuttur. Bu öğrenmeler aracılığıyla bireysel, toplumsal ve evrensel yaşama katkı sunmak amaçlandığı için, belirlenen hedeflere ulaşma açısından karakter eğitiminin bir diğer yönüyle de araçsal olduğu söylenebilir.

Karakter eğitiminde beden eğitimi dersinin rolü ve önemi alt temasında beden eğitimi dersinin karakter eğitimi için sunduğu fırsatlar ve nasıl kullanılabileceği açıklanmıştır. Beden eğitimi derslerinin öğrencilerde iyi karakteri teşvik etmek ve geliştirmek için nasıl kullanılabileceği sorulduğunda katılımcılar beden eğitimi dersinin karakter eğitimini doğru verebilmek adına birtakım fırsatlar sunduğunu ve bunlar doğru kullanıldığında dersin karakter eğitimi için etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu fırsatlar şöyledir: Derse aktif katılım ile yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlaması, takım çalışmalarının liderlik özelliklerini geliştirmesi, takdir edilme duygusunun öğrencinin motivasyonunu artırması, mağlubiyetlerin ders almayı artırması, eğitsel oyun ve maç gibi aktivitelerin bağlılık ve sorumluluk gelişimi için fırsatlar sunması, aktiviteler içinde verilen planlama, takım liderliği, hakemlik, kayıt tutma gibi sorumlulukların öz-yönetim erdemini geliştirme fırsatı sunması.

Beden eğitimi dersinde, T11 yaparak yaşayarak öğrenme, T20 temsil ve takdir duygusu ile motivasyon artışı, T17 maç vb. aktivitelerle bağlılık, sorumluluk erdemi gelişimi, T16 mağlubiyetler aracılığıyla karakter gelişimi, T9 liderlik, alçakgönüllülük erdeminin gelişimi ve T1 öz yönetim erdeminin gelişimi hakkındaki görüşlerini şöyle anlatmaktadırlar:

T11: *Beden eğitimi dersi 3 alana birden hitap eden tek ders: hem görsel hem işitsel hem kinestetik (...) Oyun oynarken yaparak yaşayarak öğrenir, karakter özellikleri gelişir.*

T20: *Dans gösterisinde, halk oyunlarında, sporsal bir etkinlik ya da küçük yarışmalarda görev veriyoruz (...) temsil ediyor, sahipleniyor (...) özgüvenini toplumsal bazda yayıyoruz.*

T17: *Statik bir dersin içerisinde, değerler eğitimi beden eğitimi dersindeki kadar etkili olmaz (...) işin içerisinde oyun var, mücadele var, müsabakalar yarışma var. Bütün bunlar birtakım erdemleri barındırıyor.*

T16: *Beden eğitimi dersi içerisinde hüznün var, adalet anlayışı, her şey var. Oyunda hayatımızda (...) hüznlerimizle nasıl başa çıkabiliriz, bir sonraki adımı nasıl planlayabiliriz, kaybettiğimiz durumlarda nasıl bir ders çıkarabiliriz var. O yüzden bunlar (...) oyunlarla birlikte verince (...) benmerkezcilikten çıkıp adilce davranmayı teşvik edebiliriz.*

T9: *Oyunların içinde küçük dokunuşlar yapıyorsunuz, iş birliği yapan bir ekip olsun (...) bu anlamda takımına liderlik yap gibi (...) bir süre sonra o özelliği kazanmaya başlıyor. Bunu (...) uygularken de diğer verilen karakter özellikleri ile birleştirmesi önemli. Mesela çocuğa liderlik ruhunu verirsin ama hoşgörüyü vermezsen o çocuk başka bir alanda hoşgörü olmaksızın arkadaşlarına liderlik etmeye başlar.*

T1: *Sınıflar arası düzenlemiş olduğumuz turnuvalarda öğrenciler birer takım kuruyor, aynı zamanda sorumluluk alıyor, lider oluyorlar. Sınıfı yönlendiriyor, seçimi yapıyor, kuralları çekiyorlar, bizler rehber oluyoruz.*

Katılımcıların cevapları, beden eğitimi dersinin -yapısı ve sunduğu fırsatlar sayesinde- karakter eğitimi için uygun bir ders olduğu ancak dersin etkili olabilmesi için fırsatların doğru kullanılması gerektiği görüşünü ön plana çıkarmaktadır.

Karakter Eğitiminde Beden Eğitimi Ders İçeriğine İlişkin Görüşler

Bu tema "karakter eğitiminde kullanılacak yaklaşımlar", "karakter eğitimi etkinlikleri" ve "karakter erdemlerinin gelişimini anlama yöntemleri" olmak üzere üç alt temayı kapsamaktadır. Katılımcılara "Öğrencilerinize karakter erdemlerini, örneğin, öğretim programına entegre ederek mi yoksa her haftaya özel erdemi konu alarak mı kazandırılıyorsunuz?" ve "Karakterle oyun arasında bağı nasıl kuruyorsunuz?" soruları sorulduğunda katılımcılar tarafından farklı yaklaşımlar ifade edilmiştir. Bu yaklaşımların öğretim programı ile bütünleştirilmiş karakter eğitimi, sınıf tartışmaları, karakter ve değerlerde açık öğretim, bütüncül yaklaşım, proje temelli öğrenme ve öğretilebilir anlar gibi yaklaşımlar olduğu belirlenmiştir. T6 öğretim programı ile bütünleştirilmiş karakter eğitimi, T2 sınıf tartışmalarını, T14 karakter ve değerlerde açık öğretimi, T4 bütüncül yaklaşımı, T9 proje temelli öğrenmeyi, T3 öğretilebilir anları şöyle anlatmaktadır:

T6: *Her hafta ders planlarımızın altında o karakterle alakalı sorumluluk bilinci, yardımlaşma gibi başlıklar oluyor, ders planlarına entegre ediyorum.*

T2: *Genelde oyunların sonunda oyun değerlendirmesi yapıyoruz. Bu oyundan ne öğrendik, neleri paylaştık, ne hissettik, ne kazandık, neleri yapabiliriz gibi... Oyunu değerlendirerek, beyin fırtınası yapıyorlar.*

T14: *Her hafta, her ders planlanmış etkinliklerde konuları ayrı ayrı ele alıyorum. Öğrencilerde neyi gözleyeceğim, neyi değerlendireceğim? Bunu önceden bilmem gerekiyor ki ona göre ilerleyeyim... İzlediğim şeyin ne olduğunu öğrencilerle paylaşarak ilerliyorum.*

T4: *Çalıştığım okulda biz PYP (Primary Years Programme - İlk Yıllar Programı) eğitim sistemini uyguluyoruz, o yüzden bizde hafta hafta değil de dönem dönem değerler ya da iyi noktada çocuğu yüceltecek, üst düzeye çıkartacak konular alınır. Beden eğitiminde saygıyı konuşuyorsak aynı hafta içinde İngilizce dersinde, Tarih dersinde de bu konu geçiyordur. Doğal olarak çocuk Görsel Sanatlarda da bu konu ile alakalı bir şey yaptığı için pekiştirme ya da bütünsel anlamda eğitimi sağlamış oluyoruz.*

T9: Sadece anlatarak değil bunları uygulayabileceği ortamlar da oluşturuyorsunuz çocuklara. Mesela o ay konu yardımseverlik ya da hoşgörü ya da başka bir şey. Tablolar, panolar hazırlıyor çocuklar, kendileri afiş düzenliyorlar, bununla ilgili internet çalışmaları varsa onları getiriyorlar, öğretmenlerine ve arkadaşlarına derste anlatıyorlar. Onunla ilgili hayvanlara yardım konusu, onu o ünitenin içine alıp orada bir sunum ve mama yardımı aktivitesi yapmış oluyorlar.

T3: Mesela yardımseverliği anlatırken (...) paylaşımcılık veya başka bir erdem örneği oluyorsa o erdem üzerinde de durulması taraftarıyım. Oyun esnasında öğrenci bütün her özelliğini gösteriyor, iyi veya kötü karakterini ortaya koyuyor, bununla ilgili telkinler yapılarak iyi yöne doğru yönlendirmesi sağlanıyor.

Katılımcıların cevapları ve yorumları doğrultusunda öğretmenlerin farklı karakter eğitimi yaklaşımları kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu nedenin arka planında okulların imkânları, okulların özel statüleri sebebiyle takip ettikleri farklı öğretim programları ve katılımcıların aldıkları farklı karakter eğitimlerinin olduğu görülmektedir. Devlet okullarında görev yapan katılımcılar çoğunlukla bir veya iki yaklaşım (öğretilebilir anlar ve öğretim programı ile bütünleştirilmiş karakter eğitimi) kullanmakta iken özel okulda görev yapan katılımcıların çoğunlukla birden fazla yaklaşım kullandıkları ve okullarında da bütüncül yaklaşımın kullanıldığı görülmektedir. Karakter eğitiminde çeşitli yaklaşımların bir arada kullanılması, bu çeşitliliğin özellikle bütüncül yaklaşımı da içermesi, karakter eğitimi uygulamanın en iyi ve etkili yolunun bu yöntemler olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Karakter eğitimi etkinlikleri alt teması öğrencilerde iyi karakteri teşvik etmek ve geliştirmek için kullanılacak oyunlar ve uygulamalar ile bu aktiviteler aracılığıyla öğrencilerde geliştirildiği ifade edilen erdemlerden oluşmaktadır. Katılımcılara "Karakter eğitimine yönelik hangi oyunları oynatıyorsunuz, uygulamalarınız neler oluyor?" soruları sorulduğunda geleneksel oyunların yanı sıra genelde kendi tasarladıkları ya da modifiye ettikleri 52 farklı oyun ve 15 farklı türde uygulama ortaya çıkmıştır. Öğrencilerde geliştirildiği ifade edilen erdemlere ait örnek oyun ve uygulama Ek 1'de yer almaktadır. Oyun ve uygulamaya ek olarak, ders esnasında ortaya çıkan olumsuz durumları olumluya çevirmek için bire bir öğrenci ile görüşme, düşünme molası, sakinleşme köşesi, yedek kulübesi, time-out köşesi ve ders sonundaki ödülü ortadan çekme gibi uygulamalara da yer verildiği belirlenmiştir. Bu durumu T11 şöyle ifade etmiştir:

T11: Derste bir sorun yaşadığımda time-out köşesi vardır. Orası düşünme köşesidir. Düşünme köşesinde arkadaşlarını izler, davranışını sorgular, sonra da gelip açıklamasını yapar.

"Karakter erdemlerinin gelişimini anlama yöntemleri" alt teması beden eğitimi öğretmenlerinin karakter eğitimi hedeflerine ulaşip ulaşmadığını anlamak için oluşturduğu değerlendirme yöntemlerinden ibarettir. Karakter eğitimi uygulamaları sonucunda öğrenci davranışlarında oluşan farklılıkları anlama yöntemleri sorulduğunda katılımcılar tarafından farklı değerlendirme yöntemleri ifade edilmiştir. Bu yöntemlerin öğrenciden, aileden, öğretmenlerden ve arkadaşlardan gelen dönütler, öğretmenlerin gözlemleri, davranış portalı, hazine kutusu, öğrenci portfolyoları, öğrenci anketlerinden gelen geri bildirimler ve yıl sonu notları olduğu belirlenmiştir. T14 ve T17 öğrencide geliştirilen erdemleri değerlendirme yöntemine ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

T14: Her öğrencinin yapmış olduğu e-portfolyolarda (...) onların derste nelere dikkat ettikleri ya da bir maç içerisinde neler yaptıkları ile ilgili sorular da soruyorum, buraya sözel ya da yazılı ürünler bırakabiliyorlar.

T17: Biz genel olarak okulda kurumsal yapının içerisinde öğrencinin değerlendirmesini anketler ile yaparız. Bunun içerisinde dersin bu alanı ile ilgili sorular vardır. Gözlem yoluyla yapılan geri beslemelerin de çok kıymetli olduğunu düşünüyorum.

Katılımcılar tarafından en çok kullanılan değerlendirme yöntemlerinin gözlem ve görüşmeler olduğu (aileler, öğretmenlerden gelen dönütler) ortaya çıkmıştır. Ayrıca özel okullarda görev yapan öğretmenlerin kendi oluşturdukları farklı değerlendirme yöntemlerinin yanı sıra okulun uyguladığı programın bir parçası olan değerlendirme yöntemleri de olduğu görülmektedir. Bu durumun karakter eğitiminin amaçlarına ulaşılıp ulaşılmadığının anlaşılmasında daha sistematik ve kalıcı bir değerlendirme sağlaması açısından önemli olduğu ifade edilebilir.

Karakter Eğitiminde Beden Eğitimi Öğretmeninin Rolüne İlişkin Görüşler

Bu tema katılımcıların karakter eğitimi konusunda beden eğitimi öğretmenin önemi ve konumu hakkındaki görüşlerine ilişkindir. Katılımcıların görüşleri “öğretmenin rol model olma gerekliliği” ve “dersteki etkinlikler aracılığıyla karakter eğitimi sunma rolü” alt temalarından oluşmaktadır. Beden eğitimi öğretmenin öğrencilerin karakter oluşumunu nasıl etkilediği sorulduğunda katılımcılar beden eğitimi öğretmenlerinin rol model olarak öğrencide iyi karakter özelliklerinin gelişiminde etkili olduğunu belirtmişlerdir. T13 ve T17 rol model olma gerekliliğine ilişkin görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

T13: Biz çocukla birçok şeyi paylaşıyoruz, oyun oynuyoruz, maça çıkıyoruz, antrenman yapıyoruz, daha iç içeyiz. O yüzden karakterle ilgili beden eğitimi öğretmeni çok önemli bir rol modeldir ve ben çok etkili olduğunu düşünüyorum.

T17: Karakter eğitiminde öğretmenin doğru davranışlarını takip eden bir çocuk öğretmenin öğretmeye çalıştığı doğru davranışı tekrar eder. Bir tutum haline gelmesi için çok önemli bir şey. O yüzden öğretmenin buradaki rolü büyük.

Karakter eğitiminde beden eğitimi öğretmenin rolü sorulduğunda, katılımcılar, derslerinde karakter eğitime yer vermesinden dolayı öğretmenin karakter eğitimindeki rolünün çok etkin ve önemli olduğunu dile getirmiştir. T4 ders etkinlikleri aracılığıyla karakter eğitimi sunma rolüne ilişkin görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

T4: Biz beden eğitimi öğretmenleri olarak iyi karakterleri geliştirme noktasında etkin ve etkili rol alan eğitimcileriz diye düşünüyorum. İyi karakterleri oyunların içerisinde katarak onun gelişiminde ya da davranışa dönüşmesinde ya da çocuğun hayatına dahil olma noktasında oyunlara katarak bunu pekiştirmelerini sağlıyoruz.

Katılımcıların yorumları beden eğitimi öğretmenin karakter eğitimindeki önemini yansıtmaktadır. Çoğu öğrenci tarafından rol model olarak benimsenmesi, derslerde kendiliğinden ya da planlı bir şekilde karakter eğitime yer vermesi ve dersin yapısı nedeniyle beden eğitimi öğretmenin karakter eğitiminde etkili bir rolü üstlendiği ve önemli bir unsur olduğu vurgulanmaktadır.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Önerileri

Bu tema katılımcıların karakter eğitimi yöntem önerileri ve karakter eğitime yönelik kaynaklara ilişkin görüşlerini içermektedir. Katılımcıların görüşleri “öğrenci eğitimiyle ilgili öneriler”, “öğretmen eğitimiyle ilgili öneriler” ve “karakter eğitimi kaynak önerileri” olarak üç alt tema altında toplanmıştır. Öğrenci eğitimiyle ilgili öneriler alt temasında evrensel erdemlere sahip bireyler yetiştirilmesi, disiplinler arası bağlantı kurularak sosyal-duygusal öğrenme alanına yönelik etkinlikler yapılması, okulda ilgili/özenli bir topluluk oluşturularak bütüncül yaklaşımla öğretim programıyla bütünleştirilmiş karakter eğitimi verilmesi ve karakter eğitiminin anaokullarından itibaren tüm yaş gruplarında uygulanması ile ilgili görüşler yer almaktadır. T11 öğrenci eğitimiyle ilgili önerilerini şöyle ifade etmektedir:

T11: Beden eğitimi dersinde bütün disiplinlerle bağlantı kurulabilir (...) yaparak yaşayarak öğrenmeye açıktır... Sosyal duygusal öğrenme alanlarına yönelik birçok çalışma yapılabilir...

Öğretmen eğitimiyle ilgili öneriler alt temasında öğretmen yetiştiren fakültelerde zorunlu karakter eğitimi dersleri olması, mevcut durumda görevde olan öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi, beden eğitimi dersi özelinde karakter eğitimine yönelik spesifik bir kaynak oluşturulması, karakter eğitimi çalıştayları yapılması, Türkiye'de ortak bir karakter eğitimi programı oluşturulması, karakter eğitimi sempozyumları yapılması ve karakter eğitimi ile ilgili drama ve tiyatro kursları verilmesi yer almaktadır. T2 öğretmen eğitimiyle ilgili önerilerini şöyle açıklamaktadır:

T2: Kesinlikle karakter eğitiminin beden eğitiminde ne kadar önemli olduğuna dair üniversitede zorunlu ders verilmeli (...) bütün öğretmenlere de zorunlu olarak verilmeli... Mevcut görevde olan öğretmenler, idareciler, eğitim camiası için karakter eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim verilmeli.

Karakter eğitimi kaynak önerileri alt temasında karakter eğitimi ile ilgili kaynaklar önerilmiştir. Bu kaynaklar kitaplar, makaleler, görsel ve yazılı basın, biyografiler (Atatürk) gibi yazılı kaynaklar; videolar, webinarlar, yabancı beden eğitimi platformları ve bloglar gibi internet kaynakları; seminerler, sempozyumlar, hizmet içi eğitimler, yurt dışı eğitimler, kongreler, workshoplar; Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği (TUBED), Shape America gibi dernek ve topluluklar; sporculuk ve öğrencilik dönemi deneyimleri, gözlemler ve çevredeki öğretmen ve antrenörler gibi diğer kaynaklardır. T14 kaynak önerilerini şöyle anlatmaktadır:

T14: Ben daha çok yabancı kaynakları kullanıyorum. Beden eğitimi öğretmenlerinin oluşturduğu blogları takip ediyorum. Onların webinarlarına katılıyorum... Bazı zamanlarda yurt dışına gidip orada bire bir bu eğitimlere katılma şansımız oluyor... Oradan edindiğim bilgileri burada sahaya aktardıktan sonra kendi deneyimlerimi de başka arkadaşlarıma aktarmak (...) için webinarlar, online/yüz yüze workshoplar düzenliyoruz.

Beden eğitimi öğretmenlerinin, başarılı bir karakter eğitimi verilebilmesi için öncelikle öğretmen eğitimine vurgu yaptıkları dikkat çekmektedir. Bunların dışında doğru ve ortak bir karakter eğitimi programının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Bu görüşlere göre öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda kaynak kitap eksikliği hissettikleri de ifade edilebilir.

Tartışma

Karakter kavramına ilişkin bulgular karakter tanımı, karakteri etkileyen unsurlar, iyi karakter özellikleri ve kötü karakter özelliklerini açıklamaktadır. Bulgulara göre katılımcılar karakteri öğrencilerin değerleri, kazanımları, bilişsel-duyuşsal-davranışsal olguları gibi belirli bir kavrama sahip olması olarak tanımlamışlardır. Öğretmenler, aile, okul ve çevrenin karakter gelişimini etkileyen temel unsurlar olduğunu açıklamışlardır. Rudd ve Mondello (2006)'nın yapmış olduğu araştırmaya göre çoğu antrenör karakteri ahlaki ve sosyal değerlerin (örneğin, sıkı çalışma, saygı ve dürüstlük) kombinasyonu olarak tanımlamıştır. Tutkun ve diğerlerinin (2017) yapmış olduğu araştırmada, beden eğitimi öğretmenleri, karakterin, öğrencinin okuldaki kendine özgü davranışlarından, değerlerinden oluştuğunu ve çoğunlukla aile içinde şekillendiğini ve toplumdaki deneyimler sonucunda oluştuğunu belirtmişlerdir. Alanyazındaki araştırmaların ve bu araştırmanın sonuçları karşılaştırıldığında, bu araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin daha geniş yelpazede erdemler ve özellikler içeren karakter tanımları yaptıkları ve bireyin karakter gelişiminde aile ve okulun yanı sıra çevre unsuruna da vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu da bize öğrencinin iyi karakterli olarak tanımlanabilmesi için birçok erdeme ve özelliğe sahip olması gerektiğini ve bireyin karakter gelişiminde aile, okul ve çevre unsurlarının önemli olduğunu göstermektedir.

Bulgular sevgi, saygı, empati, yardımseverlik, iş birliği gibi erdemlerin bir bireyde olması gereken erdemler olduğunu ve bu erdemlerin beden eğitim dersi ile geliştirilebileceğini göstermektedir. Ayrıca bulgular beden eğitimi derslerinde karakter eğitimine yer verilmesi sonucunda öğrencilerin bahsedilen erdemleri benimsediklerini ve bu erdemleri gündelik yaşamlarına transfer edebildiklerini ortaya koymaktadır. Brodie (2006)'nin yapmış olduğu araştırmada, öğretmenler, iyi bir sporcunun sahip olması gereken erdemleri; beceriklilik, dürüstlük, adalet, katılım, saygı, iş birliği, takım çalışması

ve çaba olarak belirtmişlerdir. Denaro (2010)'nun yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin derslerinde iyi karakter özellikleri olarak öz-disiplin, saygı, dürüstlük ve adaleti öğrettikleri görülmüştür. Alanyazında beden eğitimi derslerinde karakter eğitimi için tasarlanan öğretim programları ile öğrencilerde iyi karakter özelliklerinin gelişiminin incelendiği birçok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda, öğrencilerde ahlaki gelişim seviyeleri (Romance vd., 1986); özgecil eğilimler ve prososyal davranışlar (Kleiber ve Roberts, 1981); sorumluluk (Hellison, 1995); ahlaki yargı, muhakeme ve yönelim (Gibbons vd., 1995); güven, yardımlaşma, problem çözme (Solomon, 1997b); güven, saygı, sorumluluk (Ennis vd., 1999); öz-düzenleme (Lakes ve Hoyt, 2004); fair play, özerklik, içsel motivasyon (Hassandra, Goudas, Hatzigeorgiadis ve Theodorakis, 2007); güven, özgüven, saygı ve kişisel ve sosyal sorumluluk (Hansen ve Parker, 2009); adalet ve öz disiplin (Denaro, 2010); dürüstlük/güvenilirlik, saygı, sorumluluk, adalet, duyarlılık/özen ve iş birliği (MacCracken, 2011); mutluluk, liderlik, güven ve öz-saygı (Farrant, 2013); problem çözme, saygı, duygusal ifadeleri kontrol altına alma (Firmansyah, 2016); dürüstlük, adil olma, yardımseverlik, sorumluluk, saygı, vatandaşlık (Adır, 2017); yetkinlik, güven, bağ/ilişki, karakter ve duyarlılık/ilgi (Weiss, Kipp, Reichter, Espinoza ve Bolter, 2018); bağ/ilişki (Johnston, Marttinen, Fredrick ve Bhat, 2019); öz yeterlilik, sorumluluk (Pan, Huang, Lee ve Hsu, 2019) gibi özellik ve erdemlerinin geliştiği görülmüştür. Hellison (1995), Weiss, Stuntz, Bhalla, Bolter ve Price (2013), Bean, Whitley ve Gould (2014), Weiss, Bolter ve Kipp (2016), Yoon ve Armour (2016), yapmış oldukları araştırmalarla, tasarlanan karakter eğitimi programları ile öğrencilerde erdemlerin geliştirildiğini ve geliştirilen erdemleri öğrencilerin yaşamlarının diğer alanlarına aktardıklarını ortaya koymuşlardır. Alanyazında, bu araştırmada elde edilen bulgulara paralel olarak, beden eğitimi derslerinde karakter eğitimine yer verilmesi sonucunda öğrencilerin gelişimi amaçlanan karakter erdemlerini benimsediklerini ve bu erdemleri gündelik yaşamlarına transfer ettiklerini öğretmenlerin ifade ettikleri görülmektedir.

Bulgular saygısızlık, benmerkezcilik, öz disiplinsizlik, nezaketsizlik, sabırsızlık, duyarsızlık, esnek olmama, iletişimsizlik, adaletsizlik gibi bireylerde ortaya çıkabilecek kötü karakter özellikleri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Lickona (1992) kötü karakter özelliklerini şüphecilik, umutsuzluk, benmerkezcilik, asosyalite, dayanıksızlık ve disiplinsizlik olarak tanımlamıştır. Bireyde kötü karakter özelliklerinin neler olduğunu ortaya koyan başka bir araştırmaya rastlanamamıştır.

Karakter eğitiminin verilmesi gerekliliğine ilişkin bulgular, karakter eğitiminin, öğrencilerde iyi karakter özelliklerinin geliştirilmesinde ve kötü karakter özelliklerinin önlenmesinde önemli bir rolü olduğunu; bireysel, toplumsal, evrensel işlevleri olduğunu; belirlenen amaçlara ulaşma açısından araçsal olduğunu; beden eğitimi dersinin karakter eğitimi için önemli birtakım unsurları içerdiğini ve bu gerekçelerden dolayı katılımcıların derslerinde karakter eğitimine yer verdiklerini göstermektedir. Adır (2017); Bulach (2001); Denaro (2010); Destani, Hannon, Podlog ve Brusseau (2014); Doty ve Pim (2010); Ennis ve diğerleri (1999); Farrant (2013); Firmansyah (2016); Gibbons ve diğerleri (1995); Hall, Livingston ve Becker (2013); Hansen ve Parker (2009); Hassandra ve diğerleri (2007); Hellison (1995); Johnston ve diğerleri (2019); Lakes ve Hoyt (2004); MacCracken (2011); Pan ve diğerleri (2019); Priest ve diğerleri (1999); Romance ve diğerleri (1986); Solomon (1997b); Weiss ve diğerleri (2013); Weiss ve diğerleri (2016); Weiss ve diğerleri (2018) beden eğitimi derslerinde karakter eğitimi için tasarlanmış programlar/etkinlikler aracılığıyla öğrencilerde belirli iyi karakter özelliklerinin gelişimini amaçlamışlardır. Alanyazın incelendiğinde beden eğitimi derslerinde karakter eğitimi için tasarlanmış programlar ile bireysel ve toplumsal sorunların önlenmesinin amaçlandığı araştırmalar mevcuttur. Hellison (1978) lise çağındaki sorunlu gençler için öz-sorumluluğu vurgulayan beden eğitimi programını tasarlamıştır. Balderson ve Sharpe (2006) kronik yıkıcı, anti-sosyal ve şiddet davranışı öyküsü ortaya koyan, dezavantajlı ilkökul çocukları için model bir karakter eğitimi programı tasarlamıştır. Camiré ve Trudel (2010) haksız kazanmayı (yarışmaseverlik) azaltmak için programlara karakter gelişiminin dahil edilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Alanyazında beden eğitimi dersinin karakter eğitimi için önemli birtakım unsurları içerdiğini ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur. Solmaz ve Bayrak (2016), Adır (2017), Prasetio ve diğerleri (2019) araştırmalarında beden eğitimi dersinde oyunlar ile öğrencilerde iyi karakter özelliklerinin geliştirildiğini ortaya koymuştur. Araştırmacılar, bağ-ilişki, karakter gelişimi (Johnston vd., 2019; Weiss vd., 2018), sorumluluk erdemi

(Adır, 2017; MacCracken, 2011; Pan vd., 2019) ve karakter, liderlik (Hall vd., 2013) gibi becerilerinin beden eğitimi dersinde karakter eğitimi ile geliştirilebildiğini ortaya koymuştur. Brodie (2006)'nin yaptığı araştırmada öğretmenler beden eğitimi ve spor vasıtasıyla keyifli bir katılım geliştirmenin karakter eğitimindeki önemini vurgulamışlardır. Bu araştırmanın ve alanyazında incelenen araştırmaların sonuçları, karakter eğitiminin, bireyde iyi karakter özelliklerini geliştirerek bireysel, toplumsal ve evrensel yaşamı iyileştirmesi ve geliştirmesi için, ayrıca kötü karakter özelliklerinin gelişimini önleyerek bireysel ve toplumsal olarak meydana gelebilecek sorunların önlenmesi için önemli ve gerekli olduğunu ve beden eğitimi dersinin karakter eğitimi için önemli birtakım unsurları içerdiğini göstermektedir.

Araştırma bulgularında, öğretim programı ile bütünleştirilmiş karakter eğitiminin, sınıf tartışmalarının, karakter ve değerlerde açık öğretimin, bütüncül yaklaşımın, proje temelli öğrenme ve öğretilebilir anların karakter eğitiminde kullanılacak yaklaşımlar arasında yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca karakter eğitiminde kullanılacak oyunlar ve uygulamalar ile bu oyunlar ve uygulamalarla öğrencilerde geliştirildiği ifade edilen erdemler ortaya çıkartılmıştır. Yıldırım (2005), yapmış olduğu araştırmada, fair play erdemini öğrencilere kazandırmak için fair playi konuşma/konuşurma, ikilem öyküleri, duygudaşlık geliştirme, empati, kendi duygularını kabullenme, beden eğitimi dersinde fair play oyunları ile yaşantı öğrenme, fair play modeli-beden eğitimi öğretmeni gibi beden eğitimi öğretmenlerine rehberlik edecek yaklaşımlara yer vermiştir. Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde beden eğitimi dersi öğretim programına entegre karakter eğitimi müdahale programları ile öğrencilerde iyi karakteri geliştirmeyi amaçlayan çalışmalara (Bulach, 2001; Ennis vd., 1999; Gibbons vd., 1995; Hassandra vd., 2007; Lakes ve Hoyt, 2004; Pan vd., 2019) ve tasarlanmış oyun ve etkinlikleri kullanarak öğrencilerde iyi karakteri geliştirmeyi amaçlayan çalışmalara (Adır, 2017; Balderson ve Sharpe, 2006; Brodie, 2006; Destani vd., 2014; Farrant, 2013; Hansen ve Parker, 2009; Prasetio vd., 2019; Solmaz ve Bayrak, 2016; Solomon, 1997b) rastlanmaktadır. Sulistiyono (2017), yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin karakter ve fiziksel gelişimi için futbola özgü 20 oyun tasarlamıştır. Brodie (2006) okul dışı gezi, kamp gibi etkinliklerin öğrencinin ahlaki gelişimi üzerinde büyük bir etkisi olduğunu ve bu aktivitelerin öğrencilerin karakterlerinin daha doğru bir resmini oluşturma şansı verdiğini vurgulamıştır. Alanyazındaki araştırmaların ve bu araştırmanın sonuçları karşılaştırıldığında, bu araştırmada katılımcıların karakter eğitiminde çok farklı yaklaşımlar, oyunlar ve uygulamalar kullandığı görülmektedir. Bu da karakter eğitiminde kullanılan yaklaşımlar, oyunlar ve uygulamaların okulların mevcut imkânlarına, özelliklerine ve ayrıca öğretmenlerin karakter ile ilgili aldıkları eğitime ve onların bakış açılarına göre farklılıklar gösterebildiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada, katılımcılar, karakter eğitimi hedeflerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmek için oluşturdukları değerlendirme araçlarını öğrenciden, aileden, öğretmenlerden ve öğrencinin arkadaşlarından gelen dönütler, öğretmen gözlemleri, davranış portalı, hazine kutusu, öğrenci portfolyoları, öğrenci anketleri gibi uygulamalardan gelen geri bildirimler ve yıl sonu notları olarak ifade etmişlerdir. Araştırmacılar beden eğitimi dersleri vasıtasıyla karakter eğitimi için tasarlanmış öğretim programlarının etkinliğini farklı yöntemlerle ölçmüştür. Kleiber ve Roberts (1981); Rees ve diğerleri (1990); Gibbons ve diğerleri (1995); Solomon (1997b); Priest ve diğerleri (1999); Bulach (2001); Lakes ve Hoyt (2004); Hassandra ve diğerleri (2007); Doty ve Pim (2010); Farrant (2013); Weiss ve diğerleri (2016); Solmaz ve Bayrak (2016); Adır (2017); Pan ve diğerleri (2019) karakter eğitimi program/etkinliğinin değerlendirmesini ölçekler kullanarak ölçmüşlerdir. Camiré ve Trudel (2010); Denaro (2010); Riciputi, McDonough ve Ullrich-French (2016); Romance ve diğerleri (1986); Weiss ve diğerleri (2013) karakter eğitimi programının etkinliğinin değerlendirmesini görüşme yöntemiyle yapmıştır. Bazı araştırmacılar ise farklı değerlendirme yöntemlerini bir arada kullanmışlardır. Ennis ve diğerleri (1999) gözlem ve röportaj; Balderson ve Sharpe (2006) nicel ve nitel yollar; Hansen ve Parker (2009) kontrol listesi; MacCracken (2011) kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri ve puanlama rubriği, gözlem, öğrenci dergileri, öğrenci/öğretmen/yönetici görüşmeleri, araştırmalar ve anketler; Hall ve diğerleri (2013) anket; Firmansyah (2016) gözlem, anket, dokümantasyon ve katılımcı ile görüşme; Lee ve diğerleri (2018) çevrimiçi görüşme ve anketler; Strachan, McHugh ve Mason (2018) görüşme, konuşma çemberi; Johnston ve diğerleri (2019) dokümantasyon, gözlem ve görüşme yöntemleriyle

ölçmüşlerdir. Bu araştırmadan elde edilen veriler, karakter eğitimi hedeflerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini ölçmek için, değerlendirme yöntemi olarak katılımcıların -ölçekler kullanılmadan ziyade- öğrenciden, aileden, öğretmenlerden ve öğrencinin arkadaşlarından gelen dönütler, gözlemler, davranış portalı, öğrenci portfolyoları, öğrenci anketleri ve hazine kutusu gibi uygulamaları kullandıklarını ortaya koymuştur. Öğretmenlerin farklı türdeki ölçme araçlarını kullanarak eğitimlerin etkinliklerini daha verimli bir şekilde değerlendirebilecekleri düşünülmektedir.

Karakter eğitiminde beden eğitimi öğretmenin rolüne ilişkin bulgular, öğrenciler için rol model olarak iyi karakter özelliklerini teşvik etmesinden ve derslerinde karakter eğitime yer vermesinden dolayı, beden eğitimi öğretmenlerinin karakter eğitimindeki rollerinin çok etkin ve önemli olduğunu göstermektedir. Solomon (1997a) öğretmenlerin karakter gelişimini ve iyi karakter davranışlarının benimsenmesini teşvik etmek için pozitif güçlendirme (sözel takdir) ve modelleme (rol model) yöntemlerini kullanmalarının karakter eğitiminde önemli olduğunu belirtmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğrencilerin en çok rol model aldığı öğretmenler olmasından (söz ve davranışlarıyla rol model olması) ve derslerinde karakter eğitime yer vermesinden dolayı, karakter eğitiminde çok önemli ve etkin bir role sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç

Sonuç olarak, karakter, bireyin değerler, kazanımlar, bilişsel-duyuşsal-davranışsal olgular gibi belirli kavramlara sahip olması olarak tanımlanmaktadır. Karakter gelişimini etkileyen temel unsurların ise aile, okul ve çevre olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılar bir bireyde olması gereken sevgi, saygı, empati, yardımseverlik, iş birliği gibi iyi karakter özelliklerinden ve bu özelliklerin beden eğitimi dersi ile geliştirilebileceğinden söz etmişlerdir. Beden eğitimi derslerindeki karakter eğitimi faaliyetleri sonucunda, öğretmenler, öğrencilerin bahsedilen iyi karakter özelliklerini benimsedikleri ve bu özellikleri gündelik yaşamlarına transfer ettikleri görüşündedirler. Ayrıca bireylerde ortaya çıkabilecek kötü karakter özelliklerinin saygısızlık, benmerkezcilik, öz disiplinsizlik, nezaketsizlik, esnek olmama, iletişimsizlik, adaletsizlik gibi özellikler olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılar, karakter eğitiminin, öğrencilerde iyi karakter özelliklerinin geliştirilmesinde ve kötü karakter özelliklerinin gelişiminin önlenmesinde önemli bir rolü olduğunu belirtmişlerdir. Karakter eğitiminin bireysel, toplumsal, evrensel işlevleri olması açısından işlevsel olduğu; belirlenen amaçlara ulaşmada öğrencilerin yönlendirilmesini sağlayan ve kolaylaştıran öğrenmeleri içermesi bakımından araçsal olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılar, beden eğitimi dersinin karakter eğitimi için önemli birtakım unsurları içerdiğini ve bu gerekçelerden dolayı derslerinde karakter eğitime yer verdiklerini dile getirmişlerdir.

Katılımcılar beden eğitimi derslerinde öğrencilerde iyi karakteri teşvik etmek ve geliştirmek için öğretim programı ile bütünleştirilmiş karakter eğitimi, sınıf tartışmaları, karakter ve değerlerde açık öğretim, bütüncül yaklaşım, proje temelli öğrenme ve öğretilbilir anlar gibi yaklaşımlardan söz etmiş ve bu amaçla kullanılacak bazı oyun ve uygulamaları örnek vermişlerdir. Bu yaklaşımları, oyunlar ve uygulamalarla öğrencilerde geliştirildiği ifade edilen erdemleri ve karakter eğitimi hedeflerini ölçmek için görüşme, gözlem, hazine kutusu gibi değerlendirme yöntemlerini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenciler için rol model olarak öğrencide öz disiplin, sorumluluk, sabır, çalışkanlık, özgüven, esneklik, muhakeme, uyum, fair play gibi iyi karakter özelliklerinin gelişimini teşvik ettiklerini belirtmişler ve derslerinde karakter eğitime yer vermelerinden dolayı karakter eğitiminde öğretmenin rolünün çok etkin ve önemli olduğunu söylemişlerdir. Katılımcılar karakter eğitiminin daha etkin bir şekilde yapılabilmesi adına öğrenci ve öğretmen eğitimi yapılması gerektiğini belirtmiş ve ayrıca bu konulara dönük kaynak önerilerinde bulunmuşlardır.

Araştırmanın sonuçları, karakter eğitimi ile bireysel, toplumsal ve evrensel yaşamın geliştirip iyileştirilebileceğini ve bu alanlarda ortaya çıkabilecek sosyal ve ahlaki sorunların önlenebileceğini göstermektedir. Bu nedenle katılımcılar beden eğitimi dersinin karakter eğitimi için etkili bir ders olduğunu belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmeninin ise, öğrenciler için rol model olmasından ve derslerinde karakter eğitime yer vermesinden dolayı, karakter eğitiminde etkin ve önemli bir figür olduğu ifade edilmiştir. Beden eğitimi derslerinde farklı yaklaşımlar, etkinlikler ve değerlendirme yöntemleri kullanılarak öğrencilerde hedeflenen karakter erdemlerinin geliştirilebileceği ve öğrencilerin bu erdemleri benimseyerek gündelik yaşamlarına transfer edebilecekleri görüşü beden eğitimi öğretmenleri tarafından desteklenmektedir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar göz önüne alınacak olursa, şu öneriler getirilebilir:

- Beden eğitimi öğretmenleri derslerinde karakter eğitime yer vererek bireysel, toplumsal ve evrensel yaşamın iyileştirilip geliştirilmesini sağlarlar. Ayrıca bireysel ve toplumsal olarak ortaya çıkabilecek sosyal ve ahlaki sorunları önleyebilirler.
- Beden eğitimi öğretmenleri öğrencilerde iyi karakterin gelişimi için beden eğitimi derslerine tüm öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak, temsil ve sosyal takdir duygusunu kazandıracak, karakter eğitime yönelik çocuğun ilgi ve motivasyonunu artıracak oyun ve etkinlikler planlayabilirler. Ayrıca derslerde ortaya çıkan öğretilebilir anlar fırsatlarını değerlendirebilirler.
- Beden eğitimi öğretmenleri derslerinde karakter eğitime yer vererek ve aynı zamanda iyi karakter özelliklerine sahip bir rol model olarak öğrencilerde iyi karakterin gelişimini sağlayabilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları karakter eğitimi yaklaşımlarında, karakter eğitimi etkinlikleri, uygulamaları ve değerlendirme yöntemlerinde farklılıklar olması muhtemelen çalıştıkları okulların imkânlarını ve aldıkları farklı eğitimleri yansıtmaktadır. Bu bulguya dayanarak bu alanda çalışan araştırmacılara yönelik birkaç öneri oluşturulmuştur:

- Beden eğitimi dersinde karakter eğitimini daha standart hale getirebilmek için karakter eğitimi programı geliştirilebilir.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okulların mevcut imkânları, özellikleri ve ayrıca öğretmenlerin aldıkları karakter eğitimi ve bakış açılarının karakter eğitiminde kullanılan yaklaşım, yöntem, etkinlik ve değerlendirme yöntemlerini nasıl etkilediği ortaya konulabilir.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerinde iyi karakter özelliklerinin öğrenciye kazandırılmasında hangi öğretim modellerine dayalı uygulamaları benimsedikleri incelenebilir.
- Beden eğitimi derslerinde karakter eğitiminin sonuçları farklı sosyal bağlamlar açısından bir müdahale programı geliştirilerek incelenebilir.
- Bir müdahale programı geliştirilerek beden eğitiminde kullanılacak oyun ve uygulamaların öğrencilerde iyi karakter özelliklerinin gelişimi açısından sonuçları incelenebilir.
- Beden eğitimi dersinde uygulanan karakter eğitimi programının etkinliğini ve öğrencilerde hangi erdemleri geliştirdiğini ölçmek için beden eğitimi dersi karakter eğitimi ölçeği geliştirilebilir.

Kaynakça

- Açıkalin, A. (2013). Karakter. <http://aytacacikalin.com/karakter-2> adresinden erişildi.
- Açıkalin, A. (2022). Değerler eğitiminden öte karakter gelişimi. <http://aytacacikalin.com/degerler-egitiminden-ote-karakter-gelisimi> adresinden erişildi.
- Adır, Y. (2017). *Fiziksel etkinlik oyunlarının ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin karakter gelişimi üzerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arthur, J. (2003). *Education with character: The moral economy of schooling*. Londra: Psychology Press.
- Arthur, J. (2008). Traditional approaches to character education in Britain and America. L. P. Nucci ve D. Narvaez (Ed.), *Handbook of moral and character education* içinde. New York: Routledge.
- Balderson, D. W. ve Sharpe, T. L. (2006). *Enhancing affective development through character education programming*. ABD: AAHPERD National Convention and Exposition.
- Bean, E., Whitley, M. A. ve Gould, D. (2014). Athlete impressions of a character-based sports program for underserved youth. *Journal of Sport Behavior*, 37(1), 3-23.
- Berkowitz, M. W. (2002). *The science of character education, bringing in a new era in character education*. https://www.hoover.org/sites/default/files/uploads/documents/0817929622_43.pdf adresinden erişildi.
- Brodie, R. (2006). *Developing character education in physical education and sports: A virtue ethical account* (Doktora tezi). The University of Gloucestershire, İngiltere.
- Bulach, C. R. (2001). *A comparison of character traits for JROTC students versus non-JROTC students*. Annual Conference of the Eastern Educational Research Association' da sunulan bildiri, Hilton Head, SC.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Camiré, M. ve Trudel, P. (2010). High school athletes' perspectives on character development through sport participation. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 15(2), 193-207.
- Character Counts. (2022). Aspen bildirgesi <https://charactercounts.org/history> adresinden erişildi.
- Davidson, M., Lickona, T. ve Khmelkov, V. (2008). Smart & good schools: A new paradigm for high school character education. L. P. Nucci ve D. Narvaez (Ed.), *Handbook of moral and character education* içinde (s. 635). New York: Routledge.
- Denaro, E. J. (2010). *Physical education teachers attitudes towards teaching character education and their attitudes towards the character development of their forth and/or fifth grade students* (Doktora tezi). Dowling College, New York.
- Destani, F., Hannon, J. C., Podlog, L. ve Brusseau, T. A. (2014). Promoting character development through teaching wrestling in physical education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 85(5), 23-29.
- Doty, J. ve Pim, R. (2010). Do character education programs in sports work?: A 3-year assessment. *Journal of College & Character*, 11(2).
- Edgington W. D. (2002). To promote character education, use literature for children and adolescents. *The Social Studies*, 93(3), 113-116.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2020). Bölüm 1: Kavramsal çerçeve: Temel kavramlar. H. Ekşi ve A. Katılmış (Ed.), *Karakter ve değerler eğitimi* içinde (s. 350). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Elkind, D. ve Sweet, F. (2004). You are a character educator. *Today's School: Shared Leadership in Education*, 5(2), 1622. <https://www.goodcharacter.com/how-to-articles/how-to-teach-character-education> adresinden erişildi.

- Ennis, C. D., Solmon, M. A., Satina, B., Loftus, S. J., Mensch, J. ve McCauley, M. T. (1999). Creating a sense of family in urban schools using the "sport for peace" curriculum. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 70(3), 273-285.
- Farrant, D. (2013). *Character development through physical education: Measuring the effectiveness of a curriculum-based programme in primary schools* (Doktora tezi). The University of Auckland, Yeni Zelanda.
- Firmansyah, H. (2016). *Physical education and character education*. 6th International Conference on Educational, Management, Administration and Leadership'de sunulan bildiri, School of Post Graduate Universitas Pendidikan Indonesia, Endonezya.
- Fisher, S. (1998). Developing and implementing a k-12 character education program. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 69(2), 21-23.
- Gibbons, S. L., Ebbeck, V. ve Weiss, M. R. (1995). Fair play for kids: Effects on the moral development of children in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 66(3), 247-255.
- Hall, C., Livingston, A. ve Becker, W. (2013). Building leadership and character through sports in Taiwan. *Vahperd Journal*, 34(1).
- Hansen, K. ve Parker, M. (2009). Rock climbing. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 80(2), 17-55.
- Hassandra, M., Goudas, M., Hatzigeorgiadis, A. ve Theodorakis, Y. (2007). A fair play intervention program in school Olympic education. *European Journal of Psychology of Education*, XXII(2), 99-114.
- Hellison, D. (1978). *Beyond balls and bats; Alienated (and other) youth in the gym*. ERIC veritabanından erişildi. (ED159152)
- Hellison, D. (1995). *Teaching responsibility through physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Johnston, K. C., Marttinen, R., Fredrick, R. N. ve Bhat, V. R. (2019). Girls' experiences in a positive youth development sport program: Developing a participant-centered space. *Journal of Youth Development*, 14(1), 93-111.
- Kleiber, D. A. ve Roberts, G. G. (1981). The effects of sport experience in the development of social character: An exploratory investigation. *Journal of Sport Psychology*, 3, 114-122.
- Kohlberg, L. ve Hersh, R. H. (1977). Moral development: A review of the theory. *Theory into Practice*, 16(2), 53-59.
- Lakes, K. D. ve Hoyt, W. T. (2004). Promoting self-regulation through school-based martial arts training. *Applied Developmental Psychology*, 25(3), 283-302.
- Lee, O., Yoon, K., Choi, E., Son, H., Jung, H. & Lee, K. (2018). How is positive youth development understood and practiced by Korean secondary physical education teachers? A broad picture. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(4), 2240-2247.
- Leming, J. S. (2008). Research and practice in moral and character education: Loosely coupled phenomena. L. P. Nucci ve D. Narvaez (Ed.), *Handbook of moral and character education* içinde. New York: Routledge.
- Lickona, (1992). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam.
- Lickona, T. (1996). Eleven principles of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25(1).
- Lickona, T. (1999). Character education: Seven crucial issues. *Action in Teacher Education*, 20(4), 77-84.
- Lickona, T. (2001). *What is effective character education*. The Stony Brook School Symposium on Character.
- Lickona, T. (2004). *Character matters: How to help our children develop good judgment, integrity, and other essential virtues*. New York: Simon and Schuster.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- MacCracken, M. J. (2011). Teaching character education through tennis in school physical education programs. *Ohio Journal of Health, Physical Education, Recreation, Dance*, XXXII(1), 8-10.

- Marheni, E. S. A., Purnomo E. ve Jermaina N. (2020). Evaluation of character education in senior high school learning physical education. *Solid State Technology*, 63(2).
- Maykut, P. ve Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative research: A philosophic and practical guide*. London: The Falmer Press, The Falmer Press Teachers' Library.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research and case study applications in education* (2. bs.). USA: John Wiley & Sons.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis* (2. bs.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı genel amaçları. https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/09163732_Beden_EYitimi_ve_Spor.pdf adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018a). Ortaokul 5-8. sınıflar beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120201950145-BEDEN%20EGITIMI%20VE%20SPOR%20OGRETIM%20PROGRAM%202018.pdf> adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018b). Ortaöğretim 9-12. sınıflar beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı. [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20\(ORTOGRT\)%2020.01.2018.pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20(ORTOGRT)%2020.01.2018.pdf) adresinden erişildi.
- Milson, A. J. ve Ekşi, H. (2003). Öğretmenlerin karakter eğitiminde yetkinlik duygusu konusunda bir ölçme aracına doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik Skalası (KEYİS) ve Türkçeye uyarlanma çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 99-130.
- Morrow, S. L. (2005). Quality and trustworthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 250-260.
- Muhtar, T. ve Dallyono R. (2020). Character education from the perspectives of elementary school physical education teachers. *Jurnal Cakrawala Pendidikan*, 39(2). doi:10.21831/cp.v39i2.30647
- Mulkey, Y. J. (1997). The history of character education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 68(9), 35-37.
- Nash, J. B. (1933). The role of physical education in character education. *The Journal of Health and Physical Education*, 4(3), 28-69.
- Orenstein, G. A. ve Lewis, L. (2020). Eriksons stages of psychosocial development. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK556096/#article-21284.s1> adresinden erişildi.
- Pan, Y., Huang, C., Lee, I. ve Hsu, W. (2019). Comparison of learning effects of merging TPSR respectively with sport education and traditional teaching model in high school physical education classes. *Journal Sustainability*, 11(7), 2057.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3. bs.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Peterson, C. ve Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Oxford, Madrid: American Psychological Association; Oxford University Press.
- Prasetyo, P. A., Yuniarti, Y. ve Nugraha, F. F. (2019). The implementation of physical education, sport and health learning through sports game in building primary students' characters. *Journal of Elementary Education*, 3(1).
- Priest, R. F., Krause, J. V. ve Beach, J. (1999). Four-year changes in college athletes' ethical value choices in sports situations. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 70(2), 170-178.
- Rees, C. R., Howell, F. M. ve Miracle, A. W. (1990). Do high school sports build character? A quasi-experiment on a national sample. *The Social Science Journal*, 27(3), 303-315.

- Riciputi, S., McDonough, M. H. ve Ullrich-French, S. (2016). Participant perceptions of character concepts in a physical activity-based positive youth development program. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 38(5), 481-492. doi:10.1123/jsep.2016-0061
- Romance, T. J., Weiss, M. R. ve Bockoven, J. (1986). A program to promote moral development through elementary school physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 5(2), 126-136. doi:10.1123/jtpe.5.2.126
- Rudd, A. ve Mondello, M. J. (2006). How do college coaches define character? A qualitative study with division IA head coaches. *Journal of College and Character*, 7(3).
- Rudd, A. ve Stoll, S. (2004). What type of character do athletes possess? An empirical examination of college athletes versus college non athletes with the RSBH value judgment inventory. *The Sport Journal*, 7(2).
- Ryan, K., Bohlin, K. E. ve Thayer, J. (2022). *Character education manifesto*. <https://www.bu.edu/ccsr/about-us/partnerships/character-education-manifesto> adresinden erişildi.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (23. bs.). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Shields, D. L. ve Bredemeier, B. L. (1995). *Character development and physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Solmaz, D. Y. ve Bayrak, C. (2016). Beden eğitimi dersindeki fiziksel etkinlik oyunlarının ilköğretim öğrencilerinin karakter gelişimleri üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 644-656.
- Solomon, G. B. (1997a). Does physical education affect character development in students?. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 68(9), 38-41.
- Solomon, G. B. (1997b). Fair play in the gymnasium: Improving social skills among elementary school students. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 68(5), 22-25.
- Strachan, L., McHugh, T. ve Mason, C. (2018). Understanding positive youth development in sport through the voices of indigenous youth. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 40(6), 293-302.
- Sulistiyono. (2017). Development and validation of Kid Tsu Chu futbol games for character development. *Journal of Physical Education, Health and Sport*, 4(1), 29-34.
- Sullivan, E. C. (2006). Character education in the gymnasium: Teaching more than the physical. *Journal of Education*, 187(3), 85-102.
- Thornberg, R. ve Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59, 49-56.
- Tutkun, E., Görgüt, İ. ve Erdemir, İ. (2017). Physical education teachers' views about character education. *Canadian Center of Science and Education*, 10(11), 86-99.
- Warni, H. ve Rubianti, A. (2018). *The implementation of character education in physical education and health subject at state junior high school in Banjarbaru*. Proceedings of the First Indonesian Communication Forum of Teacher Training and Education Faculty Leaders International Conference on Education 2017 (ICE 2017).
- Weiss, M. R., Bolter, N. D. ve Kipp, L. E. (2016). Evaluation of the first tee in promoting positive youth development: Group comparisons and longitudinal trends. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 87(3), 271-283.
- Weiss, M. R., Kipp, L. E., Reichter, A. P., Espinoza, S. M. ve Bolter, N. D. (2018). Girls on the run: Impact of a physical activity youth development program on psychosocial and behavioral outcomes. *Journal Human Kinetics*, 31(3), 330-340.

- Weiss, M. R., Stuntz, C. P, Bhalla, J. A., Bolter, N. D. ve Price, M. S. (2013). 'More than a game': Impact of the first tee life skills programme on positive youth development: Project introduction and year 1 findings. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 5(2), 214-244.
- Wynne, E. ve Hess, M. (1992). Part: 1. Trends in American youth character development. K. Ryan ve T. Lickona (Ed.), *Character development in schools and beyond* içinde (s. 29-48). CRVP.
- Yıldıran, İ. (2005). Fair Play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X(1), 3-16.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: SeĐkin Yayıncılık.
- Yoon, K. ve Armour, K. M. (2016). Mapping physical education teachers' professional learning and impacts on pupil learning in a community of practice in South Korea. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 22(4), 427-444.

Ek 1

Hedef Tasarım Oyunu

Hedeflenen erdemler: İř birliği, problem çözme ve yaratıcı düşünce

Disiplinler arası yaklaşım (resim-beden eğitimi) içeren bir oyundur. Öğrenciler dört gruba ayrılır. Gruplardan 20 metre uzaklıkta her gruba ayrılmış bir masa bulunur. Her masanın üzerinde boya kalemleri ve 30 saniye ayarlı zamanlayıcı yer almaktadır. Öğrenciler düdük sesiyle birlikte oyuna başlar. İlk öğrenci elinde stafet ile masaya doğru koşar ve masanın üzerinde yer alan resim kâğıdına verilen tema ile ilgili 30 saniye süresince resim çizer. Süresi dolunca koşarak stafeti takım arkadaşına götürür. Öğrenci grupları 20 dakika süresince takıma verilen tema ile ilgili resmi tamamlamaya çalışırlar. Resimler ertesi gün spor panosunda sergilenir.

Kartopu Etkinliği

Hedeflenen erdemler: Farklı bakış açısı kazanma, empati, farklı düşüncelere saygı

Hedeflenen erdem ile ilgili çocuklara önce motivasyonel bir anlatım yapılır. Daha sonra hedeflenen erdem ile ilgili bir oyun oynatılır, ders sonunda kartopu etkinliği yapılır. Öğrenciler kâğıdın üstüne isim yazmazlar. Etkinlik sorusu “bugün oynadığınız oyundan çıkan sonuç nedir” sorusudur. Herkesin elinde bir kâğıt ve bir kalem olur, düşüncelerini, kazanımlarını yazarlar sonra kâğıdı top yaparlar. Oluşan kâğıttan topla “topu en uzağa at, havaya at, başkasının kâğıdını al” gibi verilen yönergeleri uygularlar. Etkinlik sonunda tüm öğrenciler eline gelen kâğıdı sırayla açarak sınıfa okurlar.